

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قالی بافی

سال دوم و سوم دورهٔ متوسطه حرفه‌ای

وزارت آموزش و پرورش
سازمان آموزش و پرورش استثنایی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تالیف : شورای برنامه‌ریزی دوره‌ی متوسطه‌ی حرفه‌ای
نام کتاب : قالی‌بافی - کد ۱۸۲/۱۱، ۱۸۳/۲۰

مؤلف : نجمه زارع

با همکاری : نازلی مشایخی، نزهت الملوک کوهکن، مریم کامرانی فرد، مسعود عسگری
مدیر امور فنی و تولید : سید احمد حسینی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ : اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن ۹-۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۹۲۶۶۰۸۸۳، کد پستی ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،

وب سایت www.chap.sch.ir

ویراستار : بهروز راستانی

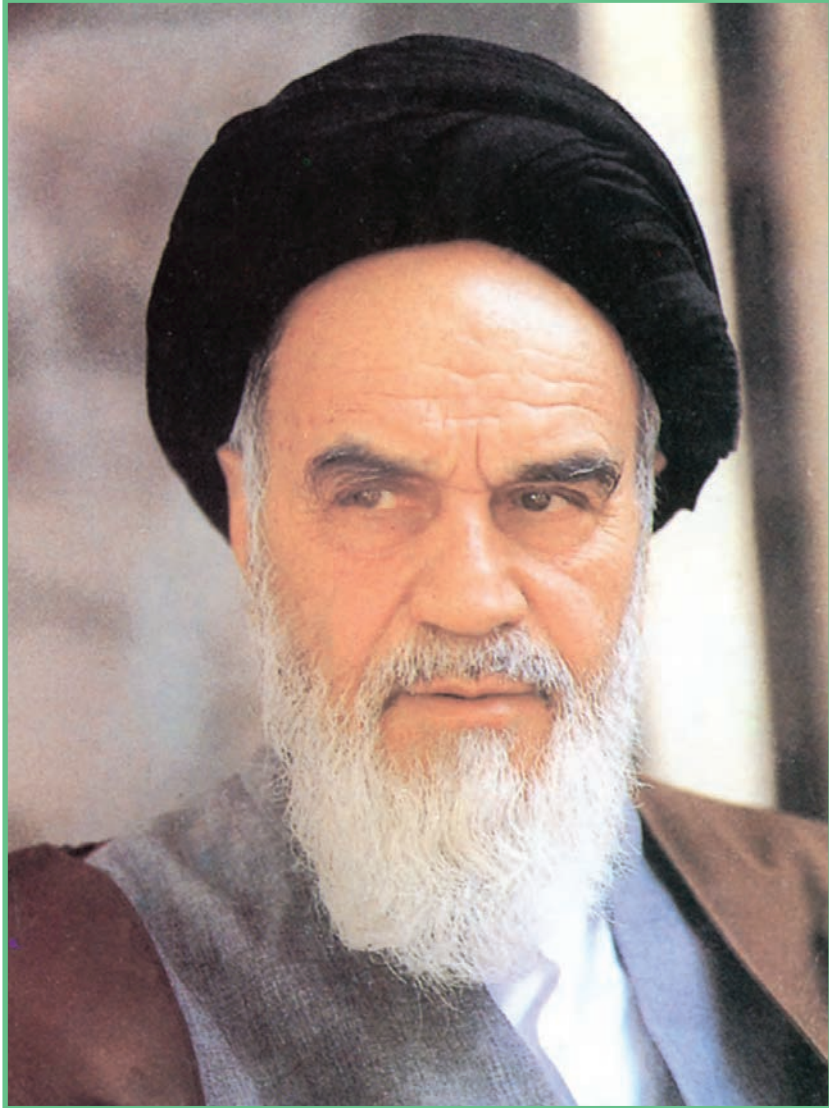
عکس : مسعود عسگری، نجمه زارع

صفحه آرا : صدیقه رضائی و خدیجه محمدی

طراح جلد : محمد حسن معماری

ناشر : سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

نوبت چاپ و تاریخ انتشار : دوم ۱۳۹۰

فهرست

۳۳	درس پنجم : ابزار قالی بافی و رفع معایب آن
۳۴	ابزار بافت
۳۸	معایب ابزار و رفع آن
۳۹	خودآزمایی
۳۹	فعالیت

۴۰	درس ششم : تشخیص و تنظیم صحیح دار
۴۱	تعریف دار
۴۱	انواع دار
۴۳	اجزای دار
۴۴	انتخاب دار
۴۴	مراحل تنظیم دار
۴۶	خودآزمایی
۴۷	فعالیت

۴۸	درس هفتم : چله کشی
۴۹	تعریف چله
۴۹	روش های چله کشی
۴۹	وسایل و مواد چله کشی
۵۰	مراحل چله کشی
۵۷	خودآزمایی
۵۷	فعالیت

۵۹	درس هشتم : گلیم بافی ابتدای قالی
۶۰	الف) زنجیره بافی
۶۰	زنجیره ی قایقی
۶۲	زنجیره گندمی
۶۲	ب) گلیم بافی
۶۷	خودآزمایی
۶۷	فعالیت

۱	درس اول : ایمنی و بهداشت در محیط کار
۲	۱- عوامل فیزیکی
۴	۲- عوامل شیمیایی
۵	۳- عوامل فردی
۶	خودآزمایی
۷	فعالیت

۱۱	درس دوم : آشنایی با قالی
۱۲	• تعریف فرش
۱۳	• مشخصات قالی دست باف
۱۴	خودآزمایی
۱۴	فعالیت

	درس سوم : تشخیص و انتخاب مواد اولیه ی
۱۷	قالی بافی
۱۸	مواد اولیه ی بافت قالی
۱۹	الف) پشم
۱۹	ب) پنبه
۲۰	ج) ابریشم
۲۱	خودآزمایی
۲۱	فعالیت

۲۵	درس چهارم : آماده سازی پشم
۲۶	آماده سازی پشم
۳۱	خودآزمایی
۳۲	فعالیت

درس پانزدهم : تشخیص و رفع عیب قالی ۱
۱۰۹
الف) بالا زدگی
۱۱۰
ب) پایین زدگی
۱۱۱
خودآزمایی
۱۱۳
فعالیت
۱۱۳

درس شانزدهم : تشخیص و رفع عیب قالی ۲
۱۱۴
الف) پارگی نخ چله
۱۱۵
ب) سر کجی
۱۱۸
ج) تورفتگی کناره ها
۱۱۹
خودآزمایی
۱۲۰
فعالیت
۱۲۰

درس هفدهم : پایین کشی
۱۲۱
تعریف پایین کشی
۱۲۲
مراحل پایین کشی
۱۲۲
فعالیت
۱۲۴

درس هیجدهم : بریدن فرش از دار
۱۲۵
بریدن فرش از دار
۱۲۶
خودآزمایی
۱۲۸
فعالیت
۱۲۸

درس نوزدهم : به کارگیری اصول اقتصادی و
بهره وری
۱۲۹
فعالیت
۱۳۷

درس نهم : گره زدن
۶۸
تعریف گره
۶۹
انواع گره
۶۹
خودآزمایی
۷۴
فعالیت
۷۴

درس دهم : پودگذاری
۷۵
تعریف پود
۷۶
انواع پود
۷۶
خودآزمایی
۸۱
فعالیت
۸۱

درس یازدهم : نقشه خوانی
۸۴
تعریف نقشه
۸۵
خودآزمایی
۸۷
فعالیت
۸۷

درس دوازدهم : شناخت انواع نقشه و طرح قالی
۸۸
انواع طرح قالی
۸۹
خودآزمایی
۹۱

درس سیزدهم : رج شمار
۹۹
تعریف رج شمار
۱۰۰
پیدا کردن رج شمار
۱۰۱
خودآزمایی
۱۰۲
فعالیت
۱۰۲

درس چهاردهم : شیرازه بافی
۱۰۳
تعریف شیرازه
۱۰۴
دلایل شیرازه بافی
۱۰۴
انواع شیرازه
۱۰۴
خودآزمایی
۱۰۸
فعالیت
۱۰۸

سخنی با همکاران

به منظور تسهیل و ایجاد هماهنگی در روند یاددهی – یادگیری حرفه‌ی قالی‌بافی و ارتقای سطح یادگیری دانش‌آموزان، مجموعه‌ی حاضر براساس استاندارد مهارت قالی‌بافی تدوین شده است. در این مجموعه، به شرح توانایی‌ها، روش انجام فعالیت‌ها به صورت گام به گام و همراه با تصویر و معرفی ابزار و وسایل مورد نیاز پرداخته شده است. در پایان هر درس، به منظور تمرکز دانش‌آموزان بر محتوای آموزشی و انجام ارزیابی کتبی تعدادی سوال مطرح شده است. هم چنین فعالیت‌هایی برای تعمیق یادگیری دانش‌آموزان، ارائه شده است. مطالبی که تحت عنوان «بیشتر بدانیم» تدوین شده برای افزایش اطلاعات دانش‌آموزان ارائه شده است و از آن‌ها ارزش‌یابی پایانی به عمل نمی‌آید. در پایان خواهشمند است با ارایه نقطه نظرات خود، ما را از کاستی‌های این کتاب آگاه نموده تا در چاپ‌های بعدی و سایر کتاب‌های آموزش حرفه‌ای مورد لحاظ قرار گیرد.

درس اول

ایمنی و بهداشت در محیط کار

بسیاری از انسان‌ها ساعت‌های زیادی از زندگی خود را در محیط کار می‌گذرانند. برای این که بدن انسان سالم بماند، باید محیط کارگاه مناسب باشد تا به او آسیبی نرسد. در این درس، با توصیه‌هایی که رعایت آن‌ها باعث سلامتی بافنده در محیط کار می‌شود آشنا می‌شویم. همه‌ی عواملی که در محیط کار سلامت بافنده را تهدید می‌کنند، در چهار گروه قرار می‌گیرند: ۱- عوامل فیزیکی ۲- عوامل شیمیایی ۳- عوامل بیولوژیکی ۴- عوامل فردی

۱- عوامل فیزیکی

نور، دما و حرارت، رطوبت محیط کار و وسایل و ابزار کار، عوامل فیزیکی هستند. نکات ایمنی و بهداشتی مربوط به عوامل فیزیکی در محیط کارگاه قالبی بافی عبارت‌اند از:

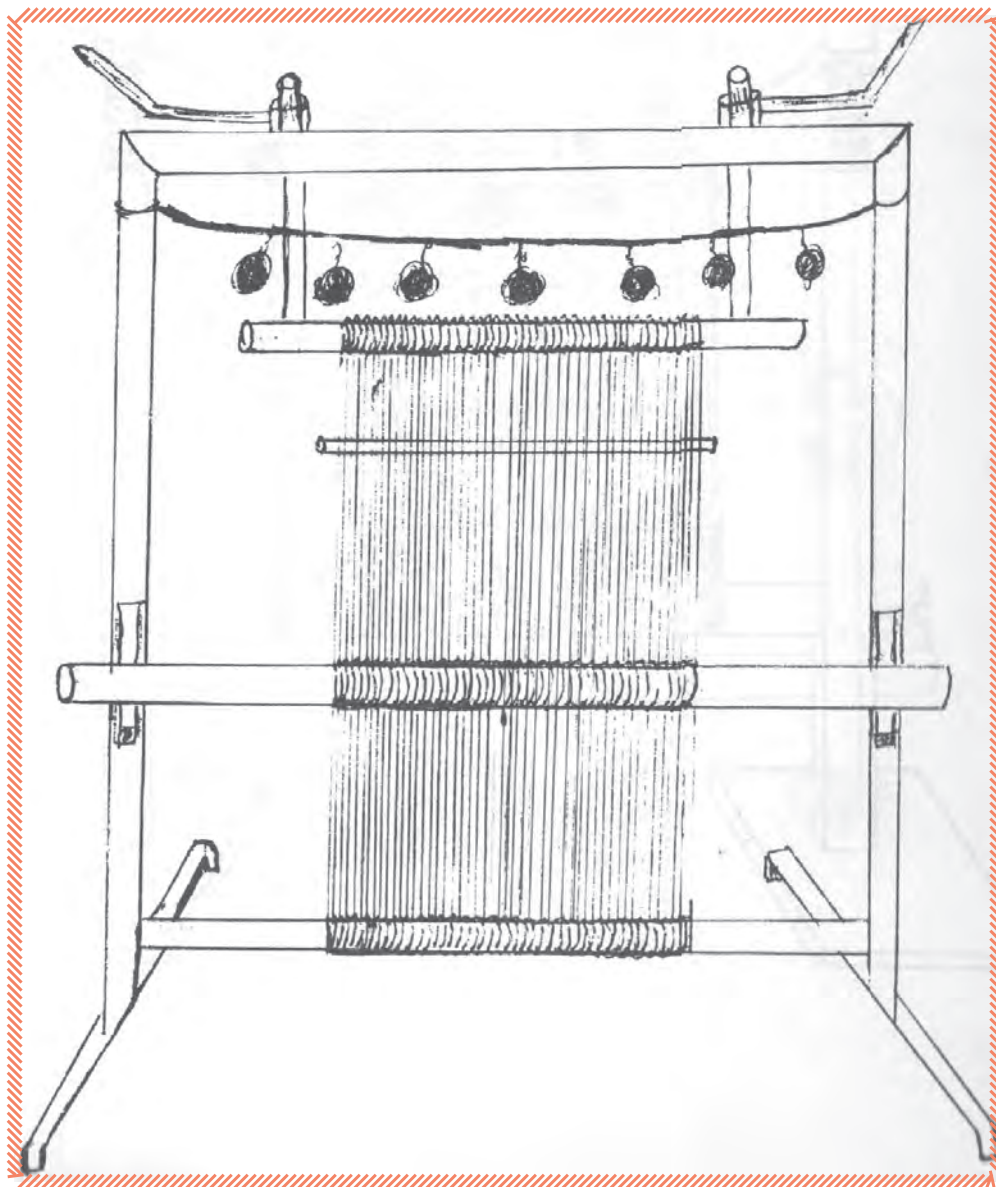
- نور محیط کارگاه باید مناسب باشد تا چشم بافنده آسیبی نبیند.
- کارگاه باید دارای پنجره و دستگاه تهویه‌ی هوا (هواکش) باشد، تا هوای محیط جریان کافی داشته باشد و پرزهای پشم از طریق تنفس وارد دهان و بینی نشوند.

- رنگ دیوارها باید روشن باشد (بهتر است سفید باشد).
- دار قالبی بافی را باید متناسب با قد بافنده تنظیم کرد.
- کف صندلی باید با روکش نرم و مناسب پوشانده شود.
- عرض نیمکت یا صندلی باید حداقل ۳۵ سانتی‌متر باشد.
- دارها استاندارد باشد.
- دار کنار بخاری قرار داده نشود.

بیشتر بدانیم

دار استاندارد، دار عمودی (ایستاده) و پایه داری است که بتوان آن را با قد بافنده تنظیم کرد تا به کمر، ستون مهره‌ها و پای او آسیبی وارد نشود.

- برای جلوگیری از خستگی پاها، زیر پای مناسب موجود باشد.
- در کارگاه جعبه‌ی کمک‌های اولیه و کپسول آتش‌نشانی وجود داشته باشد.

۲- عوامل شیمیایی

منظور از عوامل شیمیایی، مواد استفاده شده در رنگ آمیزی پشم، پنبه و هم چنین مواد پاک کننده است. نکات ایمنی و بهداشتی مربوط به عوامل شیمیایی در محیط کارگاه عبارتند از:

- مواد مصرفی (پنبه، پشم و ابریشم) باید استاندارد و بهداشتی باشند تا باعث بیماری های پوستی و تنفسی بافنده نشوند.
- برای جلوگیری از ایجاد حساسیت و بیماری های تنفسی و عفونی، بافنده باید از ماسک استفاده کند تا گردوغبار وارد دهان و بینی او نشود.

- مواد شیمیایی که برای تمیز کردن کف کارگاه به کار می روند، خارج از محیط کارگاه نگهداری شوند.
- بافنده از روپوش استفاده کند تا ذرات پشم به لباس او نچسبند.
- برای مبارزه با آتش سوزی احتمالی، وجود کپسول آتش نشانی در محیط کارگاه ضروری است.

۳- عوامل فردی

عوامل فردی، عواملی هستند که تنها به خود فرد وابسته اند. نکات ایمنی و بهداشتی مربوط به عوامل فردی در محیط کارگاه قالی بافی عبارت اند از:

- برای حفظ سلامتی و رفع خستگی، بافنده باید هر ۴۵ دقیقه، زمان کوتاهی حرکات ساده‌ی ورزشی انجام دهد.

- فاصله‌ی چشم بافنده تا محل بافت از ۳۵ سانتی‌متر کمتر نباشد.

- هنگام بافت، بافنده از زیر پای مناسب استفاده کند، تا پاهایش آویزان نباشند و دچار کمردرد و پا درد نشود.

در ضمن برای پانسمان و مداوای اولیه‌ی جراحات، وجود جعبه‌ی کمک‌های اولیه در کارگاه ضروری است.

۱- نور و دما جزو کدام یک از عوامل محیط کار هستند؟

الف) فیزیکی

ب) شیمیایی

ج) بیولوژیکی

۲- مواد پاک کننده‌ی کارگاه جزو کدام یک از عوامل محیط کار هستند؟

الف) فیزیکی

ب) شیمیایی

ج) بیولوژیکی

۳- بید، انگل‌ها و میکروب‌ها جزو کدام یک از عوامل محیط کار هستند؟

الف) فیزیکی

ب) شیمیایی

ج) بیولوژیکی

۴- جمله‌های زیر را کامل کنید:

• نور محیط کارگاه باید مناسب باشد تا بافنده آسیبی نبیند.

• دار قالی بافی را باید متناسب با بافنده تنظیم کرد.

• برای جلوگیری از بیماری‌های تنفسی و عفونی، بافنده باید از

استفاده کند تا گرد و غبار وارد دهان و بینی او نشود.

• برای نگه داشتن پشم به مدت طولانی، باید لابه لای آن مواد گذاشت.

• برای حفظ سلامتی و رفع خستگی، بافنده باید هر ۴۵ دقیقه زمان کوتاهی

انجام دهد.

فعالیت

۱- محیط کارگاه خود را بررسی کنید :

بله	خیر
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

- آیا کارگاه شما دستگاه تهویه دارد؟
- آیا نور کارگاه مناسب است؟
- آیا صندلی و دار قالی متناسب با قد شماست؟
- آیا در کارگاه جعبه‌ی کمک‌های اولیه وجود دارد؟
- آیا وسایل جعبه‌ی کمک‌های اولیه کامل است؟

پاسخ‌های خود را با پاسخ‌های دوستانتان مقایسه کنید و در صورت وجود مشکل در کارگاه، از نماینده‌ی کلاس بخواهید، با مدیر مدرسه برای رفع مشکلات صحبت کند.

۲- رفتار خود را در کارگاه از نظر رعایت نکات ایمنی و بهداشتی بررسی کنید :

بله	خیر
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

- روپوش می‌پوشم.
- از زیر پای استفاده می‌کنم.
- ماسک می‌زنم.
- در حین کار برای زمان کوتاهی ورزش می‌کنم.
- پس از پایان کار، وسایل را در جایشان می‌گذارم.
- پس از پایان کار، دست‌های خود را با آب و صابون می‌شویم.

به پاسخ‌های خود نگاه کنید :

- آیا شما عوامل مؤثر بر سلامت فردی را در محیط کار رعایت می‌کنید؟

بله	خیر
☐	☐

- آیا رفتاری وجود دارد که شما باید تغییر دهید؟ توضیح دهید.

۳- درباره‌ی پرسش‌های زیر با هم کلاسی‌هایتان بحث کنید :

- چرا در محیط کارگاه روپوش می‌پوشیم؟
- چرا هنگام بافتن قالی از زیر پای استفاده می‌کنیم؟

- چرا در محیط کارگاه ماسک می‌زنیم؟
- چرا هر ۴۵ دقیقه، برای مدت کوتاهی ورزش می‌کنیم؟
- چرا پس از پایان کار، وسایل را در جایشان می‌گذاریم؟
- چرا پس از پایان کار دست‌های خود را با آب و صابون می‌شوئیم؟
- ۴- با کمک معلم خود، روش استفاده از کپسول آتش‌نشانی را تمرین کنید.
- ۵- وسایل موجود در جعبه کمک‌های اولیه را بررسی کنید و بگویید هر وسیله چه کاربردی دارد.

بیشتر بدانیم

نگهداری از قالی

عوامل نابود کننده ی قالی عبارت‌اند از: بید زدگی، آتش و رطوبت.

برای جلوگیری از بیدزدگی قالی کارهای زیر را انجام دهید:

- قالی را در هوای آزاد و دور از محیط مرطوب و تاریک قرار دهید.
- هر چند وقت یک بار، مقداری نفتالین، کافور، یا تنباکو زیر قالی قرار دهید تا بید وارد قالی نشود یا از اسپری‌های حشره‌کش و یا محلول کافور برای ضد بید کردن قالی استفاده کنید.
- اگر قالی برای مدتی طولانی پهن است، هر چند وقت یک بار آن را جابه‌جا کنید تا هوای آزاد به زیر آن برود و بید وارد آن نشود.

۲- با نگهداری درست و مناسب از قالی طول عمر آن بیشتر می‌شود. برای نگهداری از قالی توجه داشته باشید:

- اندازه‌ی قالی باید با اندازه‌ی اتاق متناسب باشد. چون اگر قسمتی از قالی تا شود، باعث ترک خوردگی آن می‌شود.

- قالی را نباید روی زمین گچی یا آهکی پهن کنید. چون گچ و آهک قالی را می‌پوسانند.
- بهتر است ریشه‌های قالی را زیر آن پنهان کنید تا در اثر رفت و آمد ساییده نشوند.

- قالی را کنار بخاری و مواد شیمیایی قرار ندهید.
- چیزهای سنگین و نوک تیز روی قالی نگذارید.

- هر چند وقت یک بار، قالی را جابه جا کنید تا همه جای آن پا بخورد.
- از تابش مستقیم نور خورشید روی قالی جلوگیری کنید.
- بهتر است برای زیر فرش از موکت استفاده کنید تا هرگونه رطوبت احتمالی را جذب کند و مانع آسیب رسیدن به قالی شود.
- اگر قالی به حالت لوله شده یا تا شده نگهداری می شود، روی قالی تنباکو یا نفتالین بریزید.

درس دوم

آشنایی با قالی

تعریف فرش

به هر زیر اندازی فرش می گویند. بنابراین می توان قالی، گلیم، نمد و زیلو را فرش دانست. امروزه برای تزئین دیوارهای خانه هم از قالی استفاده می کنند؛ مثل تابلو فرش. اما در کشور ما ایران، مردم معمولاً از قالی برای فرش کردن اتاق ها استفاده می کنند.

نوعی از قالی که با دست بافته می شود، «قالی دست باف» نامیده می شود. این گونه قالی ها ارزش زیادی دارند.

مشخصات قالی دست باف

- ۱- دارای تار و پود است.
- ۲- پرز دارد.
- ۳- پرزها دور تارها گره خورده اند.

پشت قالی دستباف

امروزه با پیشرفت علم، قالی به کمک ماشین بافته می شود که به آن «قالی ماشینی» می گویند.

پشت قالی ماشینی

- ۱- در قالی دست باف پرزها دور تارها
- ۲- ارزش قالی دست باف از قالی ماشینی است.

- ۱- در صورت امکان یک قالی دستباف را با یک قالی ماشینی مقایسه کنید.
- ۲- باکمک مربی وارد اینترنت شوید و تصویرهای انواع قالی و تابلو فرش را جست و جو و مشاهده کنید و به مقایسه ی انواع آنها بپردازید.

بیشتر بدانیم

انواع قالی از نظر اندازه

قالی در اندازه‌های گوناگون و به شکل‌های متفاوت بافته می‌شود. معروف‌ترین انواع آن عبارت‌اند از:

۱- قالی معمولی: فرشی است که مساحت آن از ۴ مترمربع بیشتر است. اندازه‌های معمولی قالی‌های مورد استفاده در خانه‌ها عبارت‌اند از: ۶ متری، ۹ متری و ۱۲ متری.

۲ × ۳ متر

۲- قالیچه: به فرش‌هایی گفته می‌شود که مساحت آن‌ها از ۴ مترمربع کمتر است.

۱ × ۱/۵ متر

۳- کناره: فرش است که در راهروها و راه پله‌ها پهن می‌کنند (اندازه‌ی آن مثلاً می‌تواند 3×10 متر باشد).

3×10 متر

۴- پادری: به قالیچه‌هایی که اندازه‌ی آن‌ها متناسب با پاگرد در است، پادری می‌گویند.

۵- پُشتی: قالیچه‌هایی هستند که مساحت آن‌ها کمتر از یک متر مربع است (اندازه‌ی آن‌ها مثلاً می‌تواند 60×90 سانتی متر باشد).

60×90 سانتی متر

درس سوم

تشخیص و انتخاب مواد اولیه‌ی قالی بافی

مواد اولیه بافت قالی

همان طور که برای تهیه ی هر غذایی به موادی خاص نیاز است، برای بافتن یک قالی هم به مواد اولیه احتیاج

داریم.

مواد اولیه ای که در قالی بافی به کار می روند، عبارت اند از :

۱- پشم

۲- پنبه

۳- ابریشم

الیاف ابریشمی

الیاف پنبه ای

الیاف پشمی

امروزه از الیاف دیگری هم که ساخته ی دست بشر هستند، در قالی بافی استفاده می شود که به آن ها «الیاف

مصنوعی» (مانند پلی استر و ریون) می گویند.

این الیاف در بافت قالی های ماشینی به کار می روند.

تشخیص و انتخاب مواد اولیه‌ی قالی بافی

الف) پشم: الیافی که روی بدن گوسفند، بز و شتر می‌روید. «پشم» نامیده می‌شود. به پشم‌هایی که بسیار ظریف هستند و در لابه‌لای موی بز یا شتر می‌رویند «کرک» گفته می‌شود. پشم گوسفند را در فصل‌های بهار و پاییز می‌چینند. پشمی که در فصل بهار چیده می‌شود، به علت مناسب‌تر بودن آب و هوا و بهتر بودن غذای گوسفند، نازک، براق، محکم، بلند و نرم است. چیدن پشم به دو روش انجام می‌شود: با قیچی دستی و با قیچی برقی.

در قالی‌بافی، از پشم بیشتر برای پرز قالی (گره قالی) استفاده می‌شود، ولی در بعضی از گبه‌ها، پشم برای چله‌کشی هم به کار می‌رود. **ب) پنبه:** الیافی است که از گیاه پنبه (غوزه‌ی پنبه) به دست می‌آید و چون محکم و بادوام است، در قالی‌بافی، برای چله‌کشی و بودگذاری به کار می‌رود.

ج) ابریشم : دو نوع ابریشم وجود دارد :

۱- ابریشم طبیعی

۲- ابریشم مصنوعی

ابریشم طبیعی الیافی است که از پیله‌ی کرم ابریشم به دست می‌آید.

رنگ ابریشمی که از پیله‌ی کرم ابریشم به دست می‌آید، کمی مات است به این ابریشم «ابریشم خام» می‌گویند.

برای این که ابریشم شفاف و براق تر شود، باید آن را پخت تا مواد اضافی آن از بین برود. به ابریشم براق و تمیز

«ابریشم پخته» می‌گویند.

ابریشم مصنوعی الیافی است که از مواد شیمیایی به دست می‌آید.

ابریشم طبیعی از ابریشم مصنوعی ظریف تر است. به همین دلیل در بافت قالی‌های بسیار ظریف و گران قیمت،

از آن برای گره زدن و گاهی برای چله‌کشی استفاده می‌کنند.

- ۱- مواد اولیه ی قالی بافی را نام ببرید.
- ۲- به پشم هایی که بسیار ظریف هستند، می گویند.
- ۳- برای بافت قالی های خیلی ظریف معمولاً از استفاده می شود.
- ۴- جنس الیافی که برای چله کشی و پود گذاری در قالی بافی استفاده می شود، چیست؟
- ۵- از الیاف مصنوعی در بافت استفاده می شود.

- ۱- الیاف کارگاه خود را بررسی کنید و جنس هر کدام را مشخص کنید.
- ۲- دو نوع پشمی را که مربی در اختیار شما قرار می دهد، بررسی کنید. کدام یک از آن ها کُرک است؟ چرا؟

بیشتر بدانیم

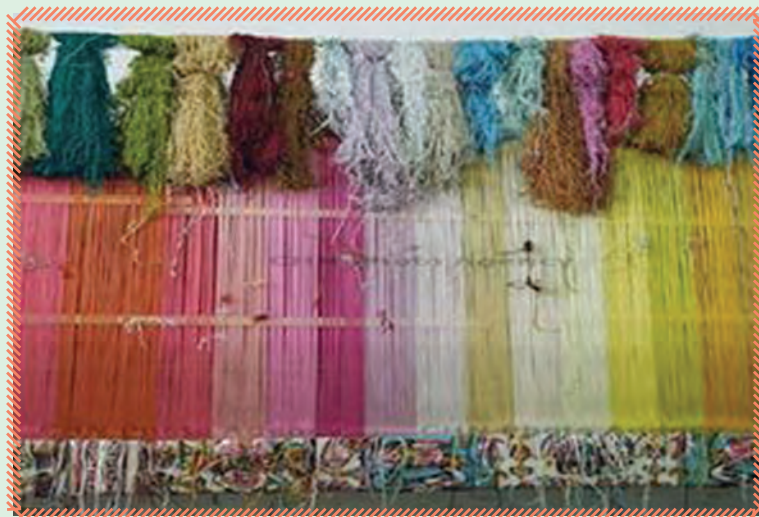
انواع قالی از نظر مواد مصرفی

قالی‌ها با توجه به موادی که در بافت آن‌ها به کار می‌روند، به پنج گروه تقسیم می‌شوند:

۱- قالی پشمی: تار (چله)، پود و پرز (گره) این نوع قالی از جنس پشم است. اما در بعضی قالی‌های پشمی، جنس تار و پود از پنبه است.

۲- قالی تمام ابریشم: نوعی قالی است که تار، پود و پرز آن از جنس ابریشم است.

۳- قالی گل ابریشم : گل‌های این قالی از جنس ابریشم است. معمولاً چله‌ی این نوع قالی‌ها نیز از ابریشم است.

۴- قالی زمینه‌ی ابریشم : نوعی قالی است که زمينه‌اش از جنس ابریشم و بقیه‌ی قسمت‌های آن، از جنس نخ‌های دیگر است.

۵- قالی سوف : زمینه‌ی این قالی پود کلفت و نازک است و گل هایش، با نخ‌های دیگر به حالت برجسته بافته می‌شوند.

درس چهارم

آماده‌سازی پنجم

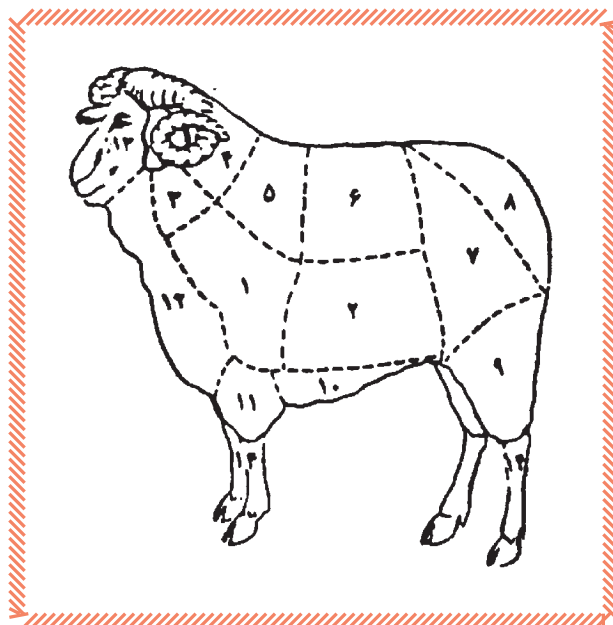
آماده‌سازی پشم

برای این که پشم به نخ‌های رنگی مورد استفاده در قالی بافی تبدیل شود، باید چند مرحله را به شرح زیر طی

کند:

۱- طبقه‌بندی: یعنی جدا کردن پشم‌های خوب و بد. در این مرحله، پشم‌های خوب و بد را از هم جدا

می‌کنند.

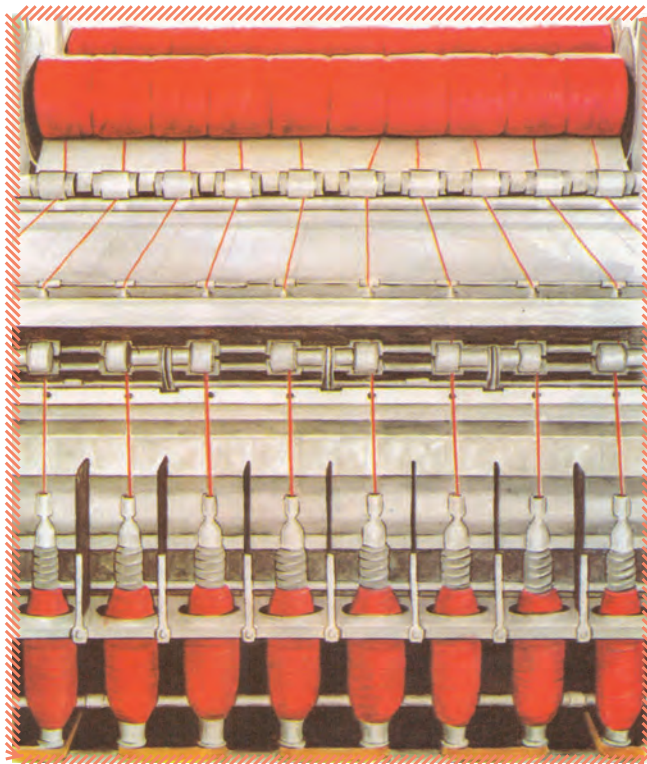

۲- حلاجی و شست‌وشو: یعنی باز کردن نخ‌ها از هم. بعد از حلاجی، پشم‌ها را می‌شویند تا آشغال‌ها و

چربی‌ها از پشم جدا شوند و پشم بوی بد ندهد.

۳- ریسندگی: یعنی تبدیل پشم به نخ. این کار به دو روش انجام می‌گیرد: با دست و با ماشین.

۴- رنگرزی : یعنی رنگ کردن نخ‌های پشمی . رنگرزی به دو روش انجام می‌شود :

۱- رنگرزی طبیعی

۲- رنگرزی مصنوعی (شیمیایی)

برای رنگرزی طبیعی از موادی که در طبیعت وجود دارند، استفاده می‌کنند؛ مثل پوست انار، پوست گردو، زعفران، روناس و پوست پیاز.

برای رنگرزی مصنوعی (شیمیایی) از مواد غیرطبیعی استفاده می‌شود. یکی از این مواد شیمیایی «جوهر» است.

اگر در رنگرزی قالی از جوهر استفاده شود، بعد از شستن قالی رنگ می‌دهد. اگر هم در آفتاب باشد، رنگ آن کم رنگ می‌شود.

۵- بسته‌بندی : تبدیل کردن رشته‌ی نخ به اندازه‌های مناسب (استاندارد) را «بسته‌بندی کردن نخ» می‌گویند. نخ به صورت‌های گوناگون بسته‌بندی می‌شود. در این درس با دو نوع بسته‌بندی آشنا می‌شوید :

الف) کلاف (ب) بقچه

کلاف

کلاف رشته‌های الیافی است که به دور خود پیچیده می‌شود و اولین و کوچک‌ترین نوع بسته‌بندی نخ است. انواع کلاف عبارت‌اند از : پنبه‌ای، پشمی و ابریشمی.

به مجموعه‌ی چند کلاف، «بقچه» می‌گویند.

- ۱- در چه مرحله ای پشم به نخ تبدیل می‌شود؟
الف) رنگریزی
ب) شست و شو
ج) ریسندگی
- ۲- از چه موادی برای رنگریزی طبیعی استفاده می‌شود؟
- ۳- استفاده از چه روش رنگریزی باعث می‌شود، قالی بعد از شستن رنگ دهد؟
- ۴- نوع بسته‌بندی تصویرهای زیر را بنویسید.

فعالیت

- ۱- با کمک معلم، داخل یک کاسه‌ی مسی، با استفاده از موادی که رنگ می‌دهند، مثل زردچوبه، پوست پیاز و روناس، مقداری نخ خامه‌ی سفید را رنگ کنید.
- ۲- به همراه معلم خود به بازار فروش نخ قالی بروید و از نزدیک کلاف و بُفچه را مشاهده کنید. اگر بسته‌بندی بزرگتری هم دیدید، در مورد اسم آن تحقیق کنید.

درس پنجم

ابزار قالی بافی و رفع معایب آن

ابزار بافت

به وسایلی که با استفاده از آن‌ها می‌توان قالی بافت، «ابزار بافت» می‌گویند. این ابزار با توجه به روش بافت، به دو گروه ترکی بافی و فارسی بافی تقسیم می‌شوند.

الف) ابزار ترکی بافی

۱- قلاب: به کمک قلاب گره زده می‌شود. قلاب از سه قسمت تشکیل شده است: دسته: که در دست بافنده قرار می‌گیرد.

تیغه: که از آن برای بریدن پرزها استفاده می‌شود.

نوک: که برای گرفتن تارها و گره زدن به کار می‌رود.

نکته

هنگام استفاده از قلاب باید دقت کرد و قلاب را طوری نگه داشت که تیغهی آن با چله‌ها تماس نداشته باشد و آن‌ها را پاره نکند.

۲- سیخ: وسیله‌ای فلزی است که برای گرفتن و رد کردن پودها به کار می‌رود.

ابزار قالی بافی و رفع معایب آن

۳- دفتین (دفه): از این وسیله برای کوبیدن و محکم کردن پودها و گره‌ها استفاده می‌شود. دفه تعدادی دندان‌های فلزی دارد که در انتها به هم متصل می‌شوند و دسته را تشکیل می‌دهند.

۴- قشو: وسیله‌ای است مانند ارّه که با آن گره‌ها را پیش‌کشی می‌کنند. به کشیدن گره‌ها به سمت جلو که باعث می‌شود، پشت قالی صاف و یکنواخت شود، «پیش‌کشی» می‌گویند.

۵. قیچی ترکی: برای چیدن اضافه‌ی پرزهای (گره‌های) قالی به کار می‌رود. کار با قیچی ترکی به مهارت فراوان نیاز دارد، چون هرگونه بی‌دقتی در استفاده از آن باعث کوتاه و بلند شدن پرز می‌شود.

قیچی بدون لبه (ترکی)

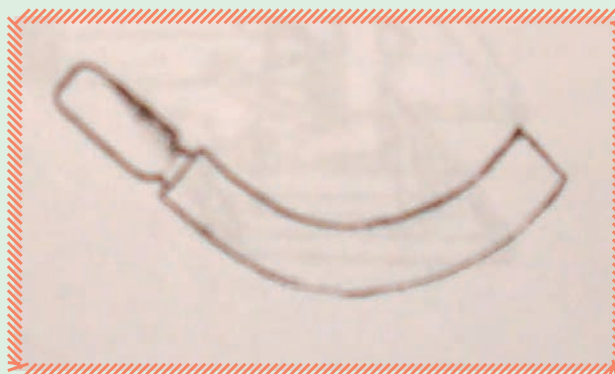
ب) ابزار فارسی بافی

- ۱- چاقو : این وسیله لبه‌ی تیزی دارد و از دو قسمت تشکیل شده است :
 دسته : که در دست بافنده قرار می‌گیرد.
 تیغه : که از آن برای بریدن پرزها استفاده می‌شود.

بیشتر بدانیم

چاقو در بعضی از مناطق حالت مستقیم و راست و در بعضی مناطق حالت کمانی با تیغه‌ی پهن دارد. چاقوی کمانی شکل، علاوه بر بریدن پرزها، برای کوبیدن و جلو کشیدن ریشه‌ها به کار می‌رود و «پاکی» نامیده می‌شود.

پاکی

ابزار قالی‌بافی و رفع معایب آن

۲- شانیه یا دفتین: از این وسیله برای کوبیدن و محکم کردن پودها و گره‌ها استفاده می‌شود. شانیه دارای بدنه‌ای چوبی و سنگین است و دسته‌ی آن حالت برآمده دارد. کار با شانیه به مهارت ویژه‌ای نیاز دارد، چون هرگونه بی‌دقتی در استفاده از آن، باعث پارگی و آسیب دیدن تارها می‌شود.

۳- قیچی فارسی: این نوع قیچی لبه‌ای اضافی دارد، تا اضافه‌ی پرزها با آن به صورت مرتب و یک‌دست چیده شود.

قیچی لبه‌دار (فارسی)

معایب ابزار و رفع آن

هر نوع وسیله‌ای در اثر استفاده، به مرور زمان آسیب‌هایی می‌بیند که باید عیب‌هایش را برطرف سازیم. استفاده‌ی زیاد از قلاب و قیچی هنگام بافت، تیغ‌های آن‌ها را کند می‌کند. برای تیز کردن آن‌ها باید از ابزار مناسب استفاده کنید.

برای تیز کردن قلاب می‌توان از سوهان یا چاقو تیزکن استفاده کرد. ولی برای تیز کردن قیچی باید به تعمیرکار مراجعه کنید.

در اثر استفاده‌ی زیاد از دغه یا بد کوبیدن آن، ممکن است لبه‌های آن تیز و برنده شوند. برای تعمیر آن باید از سمباده استفاده کنید.

نقشه‌های بافتن قالی، به خاطر استفاده‌ی زیاد آسیب می‌بینند، و پاره یا کم رنگ می‌شوند. در نتیجه درست نمی‌توانید آن‌ها را بخوانید. به منظور نگه‌داری و حفظ نقشه‌ها، آن‌ها را:

۱- با پلاستیک بپوشانید.

۲- روی مقوا یا فیبر بچسبانید.

نکته

اگر از ابزار کار خود خوب نگه‌داری کنید، می‌توانید برای مدت زیادی آن‌ها را به‌کار ببرید.

۱- مانند نمونه، هر وسیله را به کار برد آن وصل کنید.

ابزار	کاربرد
قلاب	محکم کردن پودها و گره‌ها
سیخ	رد کردن پودها از بین تارها
دفتین	گره زدن
قشو	چیدن پرز اضافی
قیچی	کشیدن گره به سمت جلو (پیش کشی)

- ۲- برای تیز کردن تیغه‌ی قلاب از استفاده می‌شود.
- ۳- وقتی لبه‌های دفتین (دغه) تیز و برنده می‌شوند، برای رفع عیب آن از استفاده می‌شود.

- ۱- قیچی ترکی و قیچی فارسی را با هم مقایسه کنید. با دوستان خود در این مورد گفت و گو کنید که چرا کار با قیچی ترکی سخت تر از کار با قیچی فارسی است.
- ۲- با توجه به نکاتی که برای نگهداری نقشه در درس آموختید، نقشه‌های کار خود را بررسی کنید. آیا برای نگهداری آن‌ها نکات ضروری رعایت شده است؟

درس ششم

تشخیص و تنظیم صحیح دار

تعریف دار

دستگاهی که برای بافت قالی از آن استفاده می‌شود «دار» نام دارد. دار به شکل مربع یا مستطیل است و از آهن یا چوب ساخته می‌شود.

انواع دار

۱- دار افقی (خوابیده) ۲- دار عمودی (ایستاده)

دار افقی : این نوع دار قدیمی‌ترین و ساده‌ترین دستگاه قالی بافی است. دار افقی به صورت خوابیده روی زمین قرار می‌گیرد. از این نوع دار بیشتر عشایر استفاده می‌کنند، زیرا نصب و جابه‌جا کردن آن راحت است. اما چون بافنده مجبور است برای بافت روی دار خم شود، دچار کمر درد، دست درد و پا درد می‌شود. بنابراین، بهتر است از این نوع دار استفاده نشود.

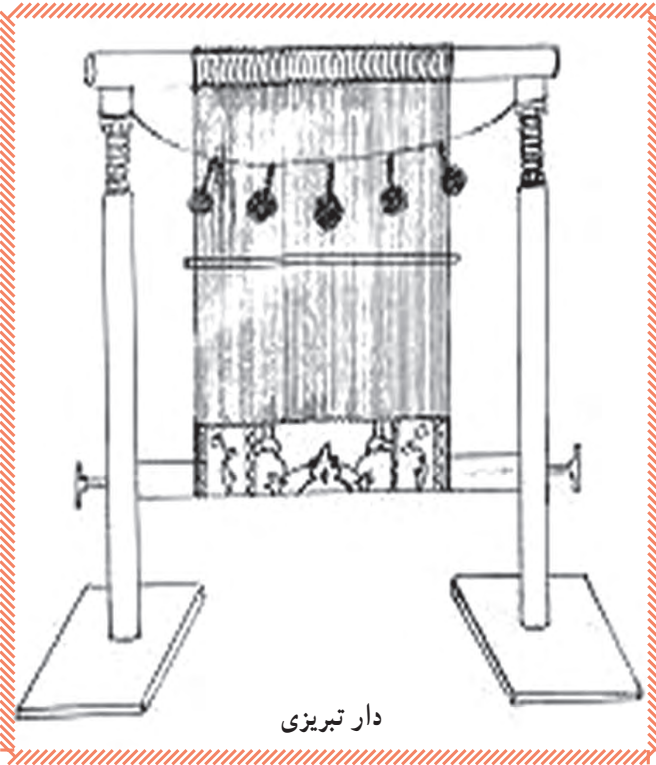

دار افقی

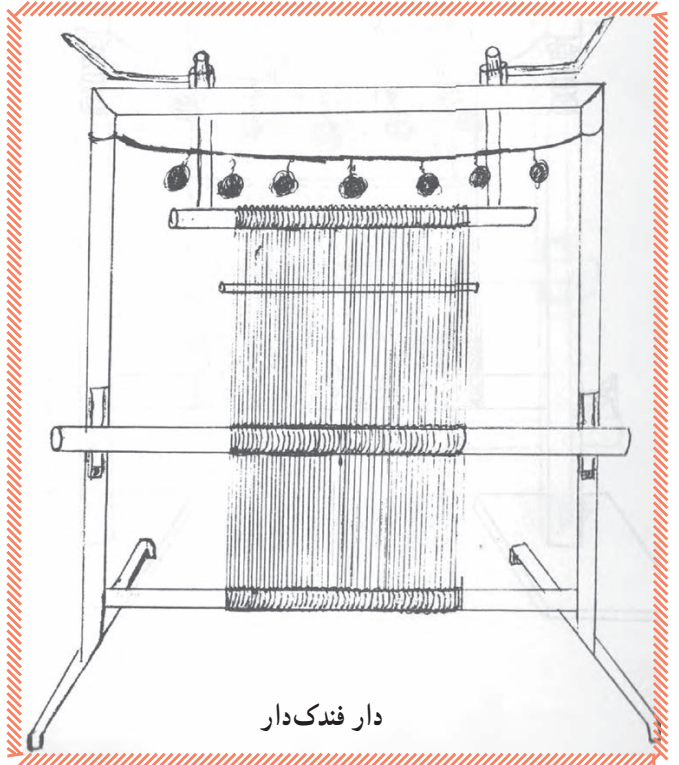
دار عمودی : این دار به صورت ایستاده قرار می‌گیرد. استفاده از دار عمودی برای قالی بافی بهتر است، زیرا به بدن آسیب کمتری می‌رساند.

نکته‌ی مهم در استفاده از دار عمودی این است که بافنده هنگام بافت باید از نیمکت مناسب و قابل تنظیم با ارتفاع بافت استفاده کند تا دست‌ها و کمرش در حالت راحتی قرار بگیرند.

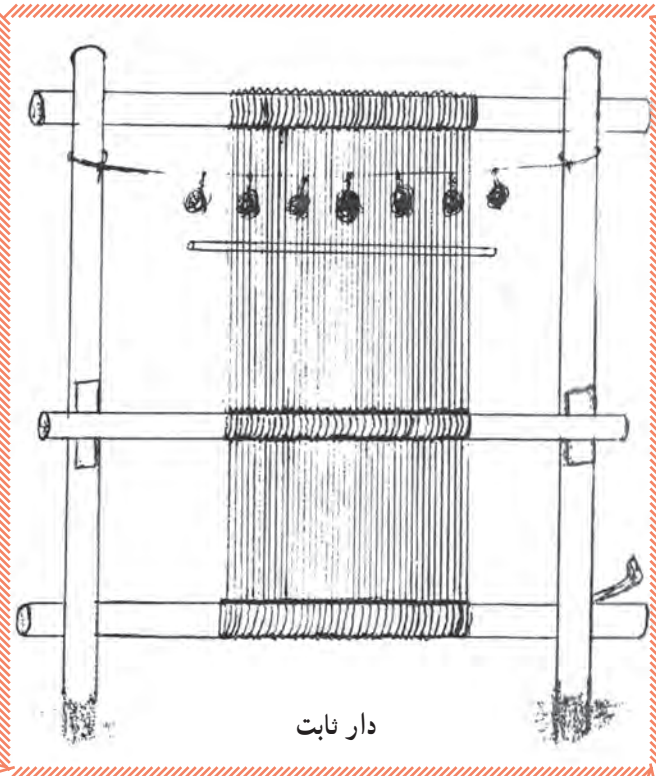
انواع دار عمودی

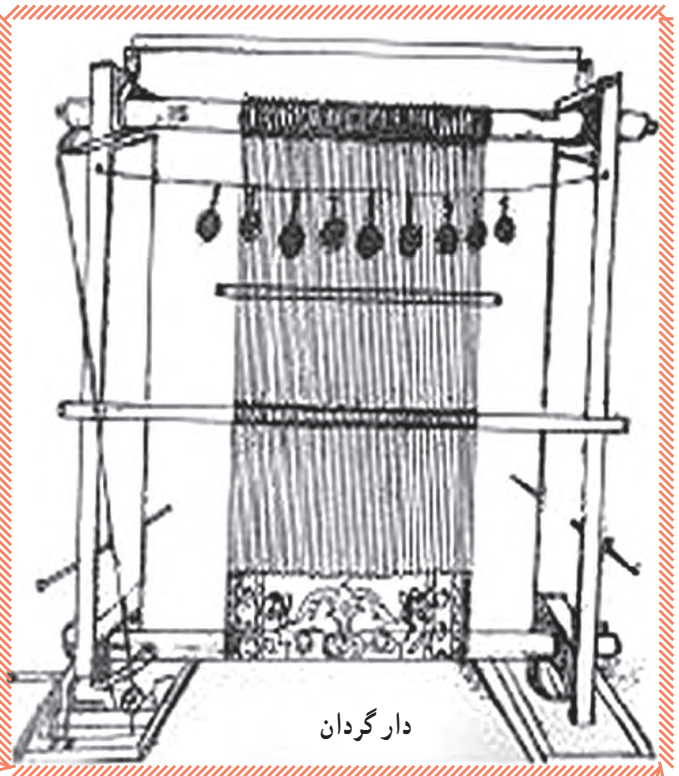
دار تبریزی

دار فندک دار

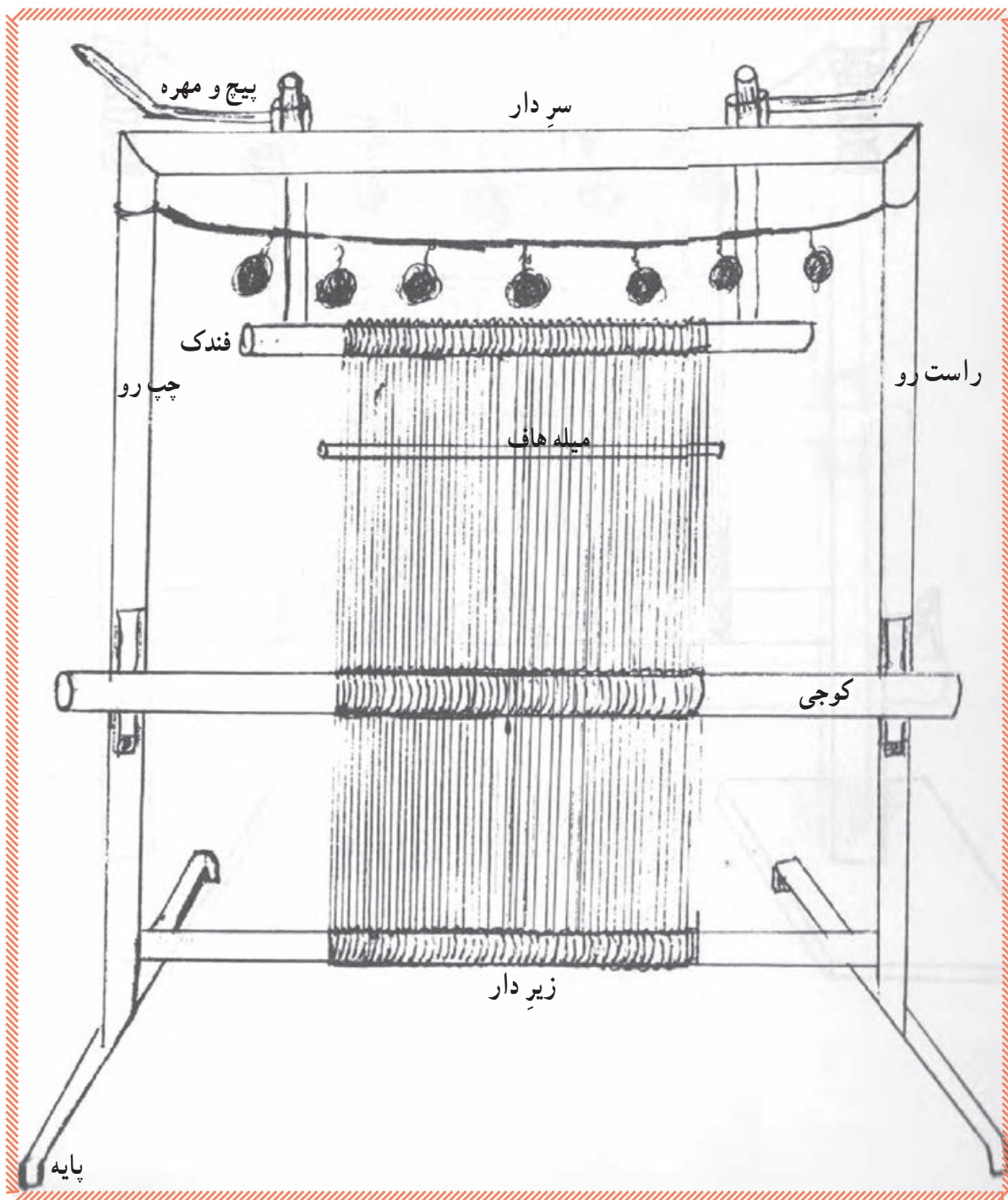
دار ثابت

دار گردان

اجزای دار

سرِ دار، زیرِ دار، راست رو، چپ رو، پایه، پیچ و مهره و کوچی.

انتخاب دار

دار قالی باید متناسب با اندازه‌ی قالی باشد. بنابراین پس از انتخاب اندازه‌ی قالی، باید دار مناسبی برای آن انتخاب کنید.

قبل از شروع چله کشی، باید از سالم بودن دار مطمئن شوید و سپس آن را تنظیم کنید. وسایل و مواد تنظیم دار: متر، آچار و کاغذ روزنامه.

مراحل تنظیم دار

۱- فاصله‌ی پیچ و مهره‌ها را به کمک آچار تنظیم کنید. آن‌ها را طوری تنظیم کنید که سرِ دار و زیرِ دار موازی باشند تا قالی کج نشود. پیچ‌ها باید طوری باشند که برای بالا و پایین بردن سرِ دار موقع پایین کشی، جای کافی وجود داشته باشد.

- ۲- دور سر دار و زیر دار را کاغذ بپیچید. این کار باعث می شود :
- تارهای چله به رنگ سر دار و زیر دار نچسبند و راحت حرکت کنند.
 - اگر جنس دار از آهن باشد، چله ها پاره نشوند.

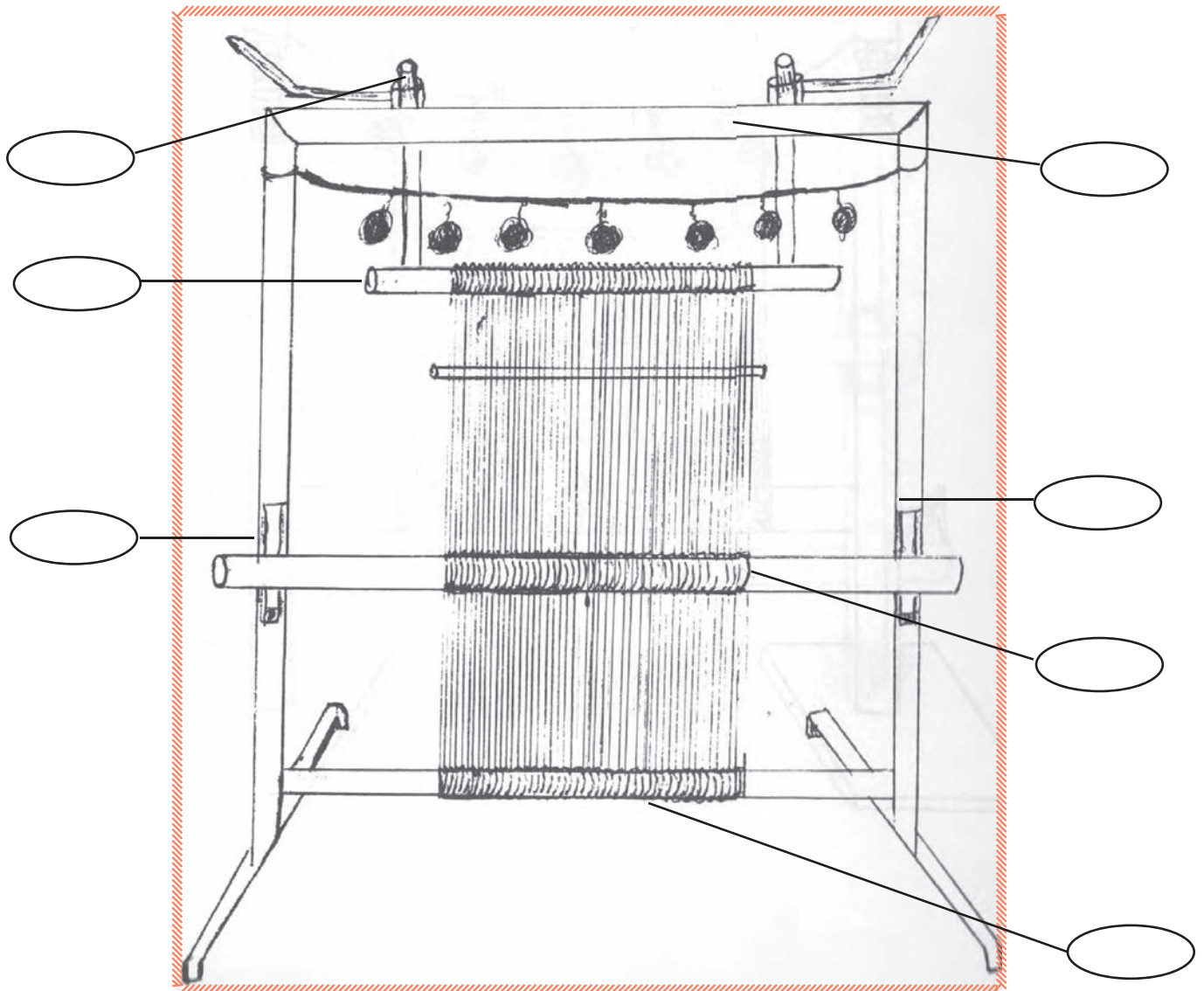
توجه:

برای صاف و صیقلی کردن سر دار و زیر دار می توانید از کاغذ سمباده استفاده کنید.

با انجام این مراحل، اکنون دار قالی آماده ی چله کشی است.

۱- در جاهای خالی نام اجزای دار را بنویسید.

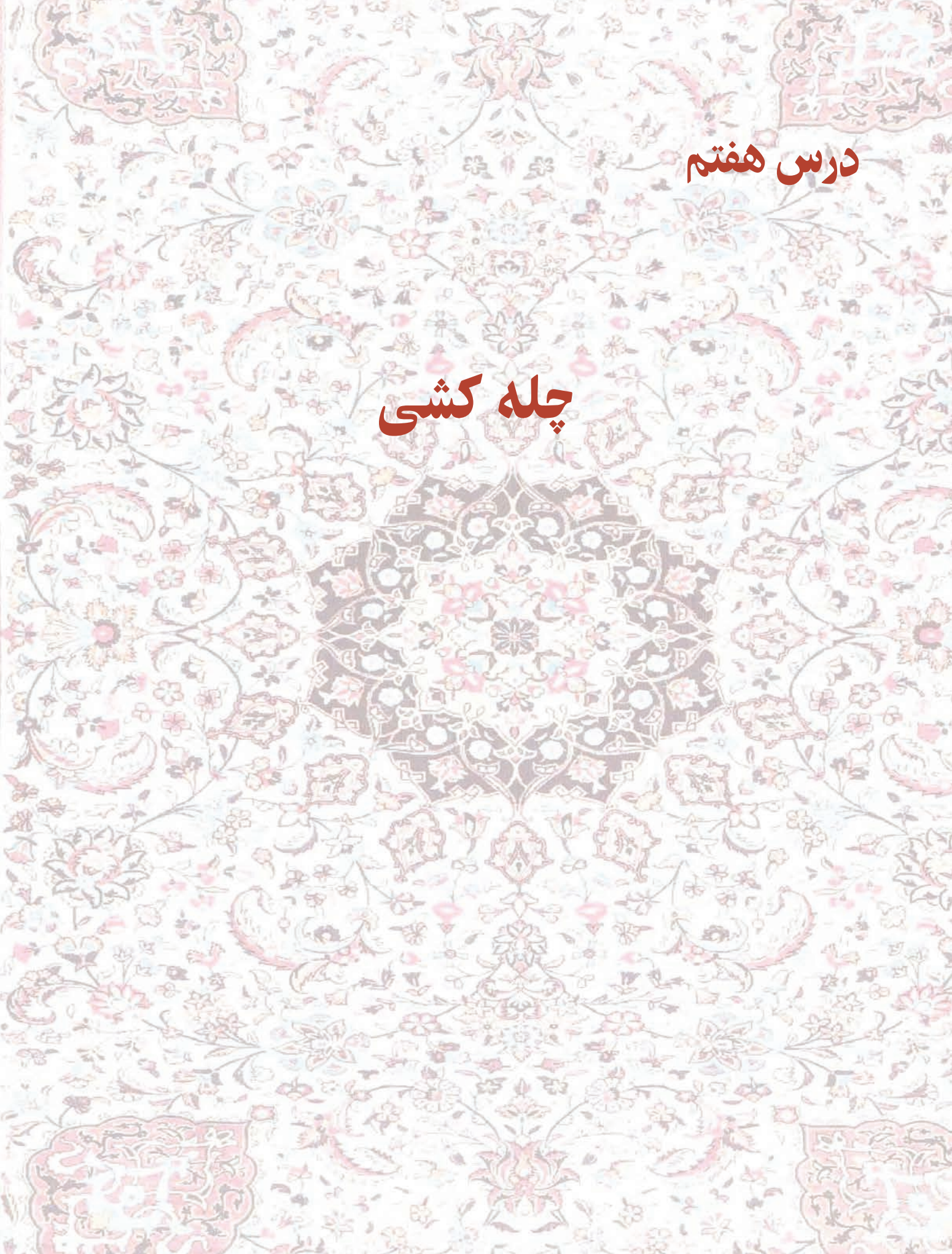

- ۱- سر دار و زیر دار یک دار قالی را از نظر صیقلی بودن بررسی و در صورت نیاز، با سنباده مشکل را برطرف کنید.
- ۲- چرا فاصله‌ی پیچ و مهره‌های دار قالی باید از دو طرف یکسان باشد؟ در این مورد با دوستان خود بحث کنید.

درس هفتم

چله کشی

تعریف چله

چله به تارهایی (نخهایی) گفته می شود که دور سرِ دار و زیرِ دار پیچیده می شوند و قالی روی آن ها بافته می شود.

روش های چله کشی

۱- چله کشی ترکی (دورو)

۲- چله کشی یک رو

وسایل و مواد چله کشی

دار، متر، ماژیک، نقشه و نخ چله.

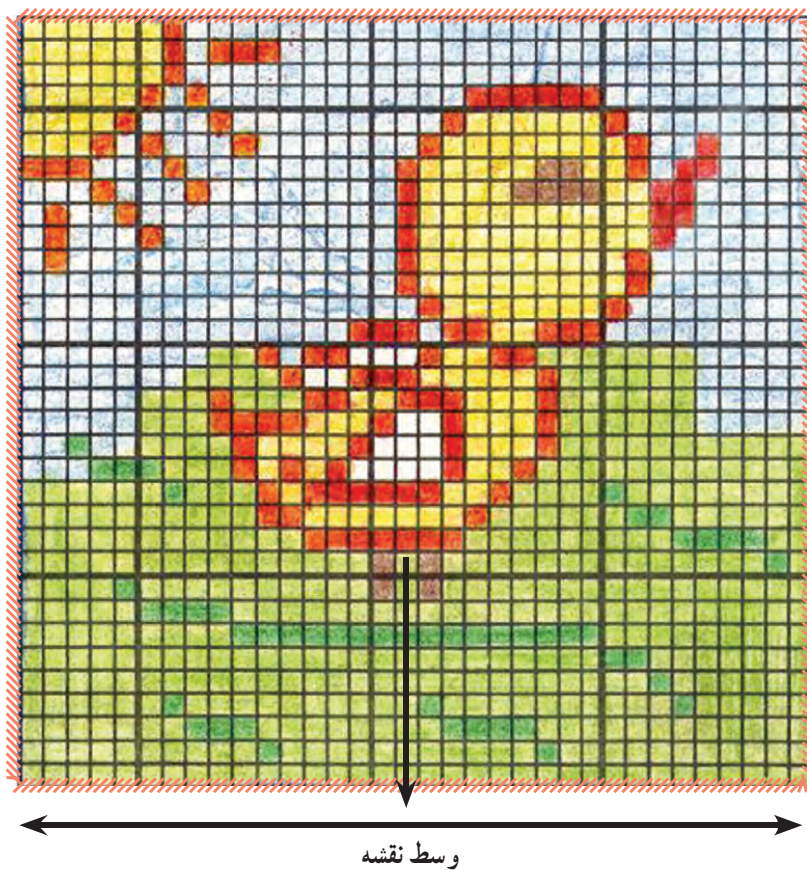
مراحل چله کشی

۱- طبق درس قبل دار را تنظیم کنید.

۲- به وسیله ی متر وسط سرِ دار و زیرِ دار را پیدا کنید و علامت بزنید.

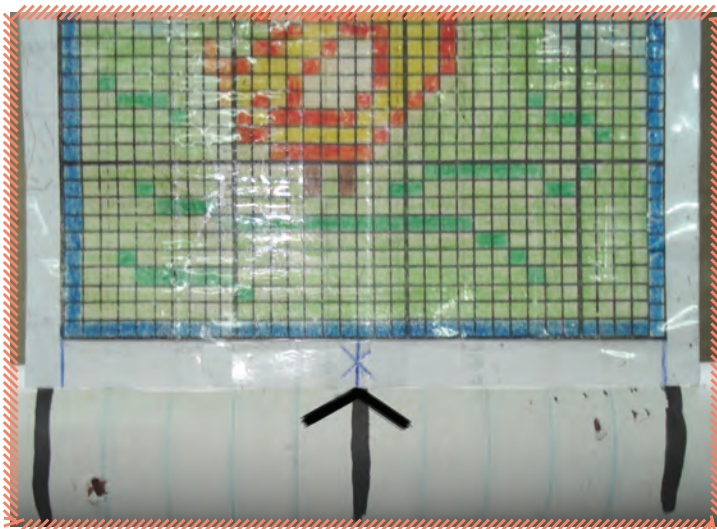

۳- متر را روی نقشه ی قالی قرار دهید، وسط آن را پیدا کنید و علامت بزنید.

چله کشی

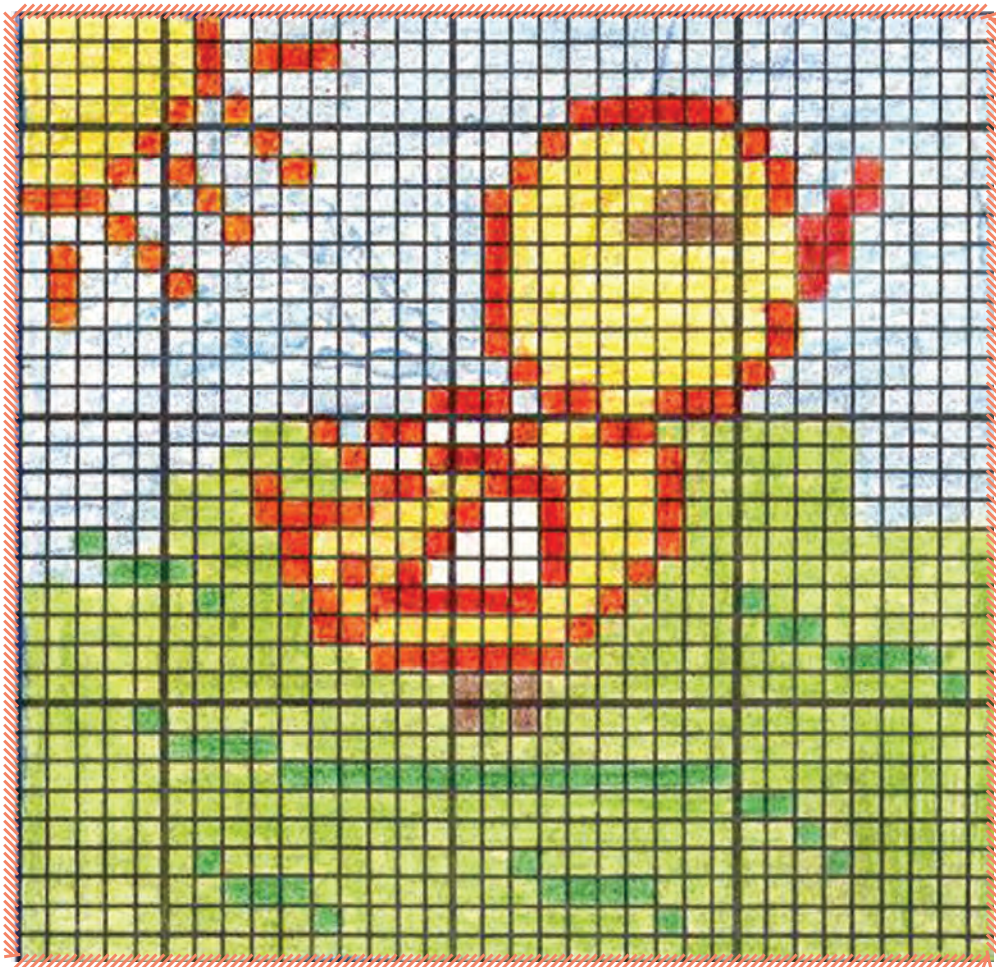
- ۴- علامت وسط نقشه را روی علامت وسط سردار و زیر دار بگذارید. حالا ابتدا و انتهای نقشه را روی دار علامت بزنید. با این کار محل چله کشی درست وسط دار قرار می گیرد.
- به این اندازه گیری ها و تقسیم بندی های روی سردار و زیر دار «سیه بندی» می گویند.
- ۵- با کمک مربی عرض چله کشی را به واحدهای ۷ سانتی متری تقسیم کنید.

- ۶- مطابق شکل، دو رشته نخ زهواره به راست رو و چپ رو ببندید. به نخ‌های که در پایین بسته می شود، «مهار» و به نخ‌های که در بالا بسته می شود، «هاف» می گویند.

۷- تعداد خانه‌های کوچک نقشه را بشمارید. هر یک از این خانه‌های کوچک، یک گره در قالی است. چون برای گره زدن به دو تار نیاز دارید، باید برای هر خانه‌ی کوچک در نقشه دو تار چله کشی کنید.

تعداد گره‌ها (خانه‌های کوچک): ۳۴

۸- برای پیدا کردن تعداد تارها در چله کشی ترکی به صورت زیر عمل کنید:

تعداد گره‌ها = $۲ \times$ تعداد خانه‌های کوچک نقشه

$$۳۴ \times ۲ = ۶۸$$

۶۸ تار برای بافتن این طرح باید چله کشی شود.

۹- سر نخ چله را روی علامت سمت راست زیر دار گره بزنید.

۱۰- گلوله‌ی نخ را از زیر نخ مهار و بعد از روی نخ هاف و سپس از روی سردار رد کنید.

بیشتر بدانیم

برای چله کشی کردن دارهای بزرگ، به سه نفر احتیاج دارید: یک نفر گلوله‌ی نخ چله را رد کند، نفر بعد تارها (چله‌ها) را روی سرِ دار مرتب کند و نفر دیگر، کشش تارها را کنترل کند.

۱۱- برای بار دوم، گلوله‌ی نخ را از روی مهار و زیرهاف رد کنید تا بین تارها حالت ضربدر به وجود بیاید. این کار را تا علامت سمت چپ ادامه دهید.

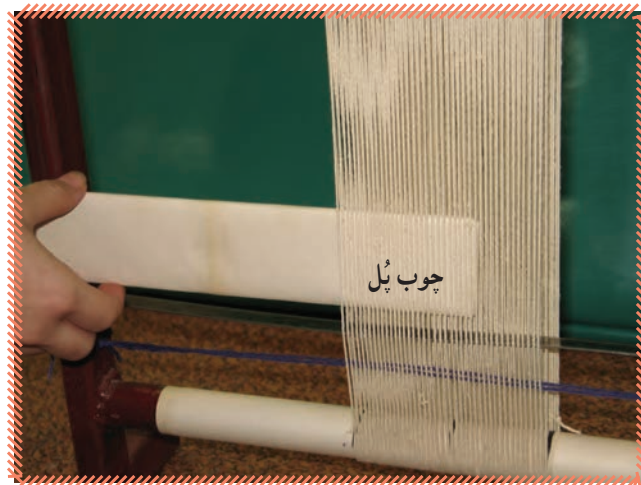

نکته

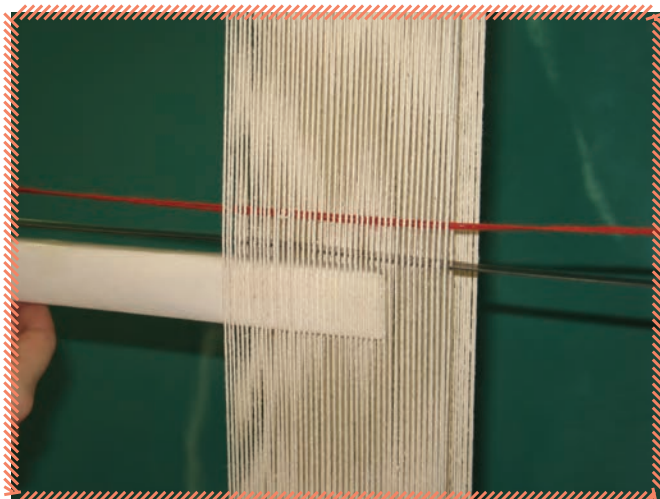
میزان کشش نخ‌ها موقع چله‌کشی باید هم‌اندازه باشد. یعنی یک طرف سفت و یک طرف شُل نباشد. چون موقع بافتن، قالی دچار عیب می‌شود. پس باید در کشیدن نخ‌های چله دقت کرد.

چله کشی

۱۲- بعد از تمام شدن چله کشی، به جای نخ مهار، یک تکه چوب صاف بگذارید. به این چوب، «پُل» یا «چوب مهار» گفته می‌شود.

۱۳- به جای نخ هاف، یک میله یا چوب گرد قرار دهید. این کار را برای جدا کردن تارهای زیر و رو انجام می‌دهند تا پودگذاری راحت انجام شود.

به چله کشی ترکی، به دلیل این که در دو طرف آن می توان قالی بافت، «چله کشی دو طرفه» هم گفته می شود. لازم است بدانید، با توجه به ریز بافت یا درشت بافت بودن قالی، ضخامت نخ چله برای چله کشی تغییر می کند. برای قالی های درشت بافت از نخ چله ی ضخیم، و برای قالی های ریز بافت از نخ چله ی نازک استفاده می شود. نخ چله در مرحله ی ریسندگی براساس ضخامت آن نمره گذاری می شود. نمره هایی که بیشتر در قالی بافی استفاده می شوند، عبارت اند از : ۹، ۱۲، ۱۵ و ۱۸.

نکته

وقتی گفته می شود نمره ی نخ چله ۱۵ است، یعنی برای درست کردن آن نخ ۱۵ رشته نخ نازک به هم تابیده شده اند.

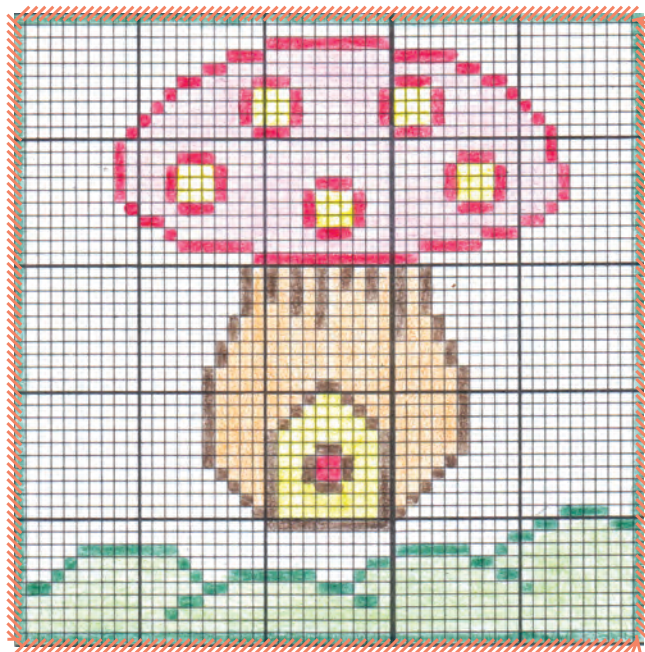

- ۱- به تقسیم بندی روی سردار و زیردار می گویند.
- ۲- برای چله کشی، باید متناسب با نقشه، عرض دار به واحدهای
سانتی متری تقسیم کرد.
- ۳- برای قالی های درشت بافت، نخ چله باید باشد.
- ۴- برای قالی های ریز بافت، نخ چله باید باشد.
- ۵- اگر تعداد خانه های کوچک یک نقشه 20° باشد، در روش ترکی چند تار باید چله کشی شود؟
(نقشه ی سراسری)

- ۱- به نظر شما برای نقشه ی زیر، چند تار باید چله کشی شود؟

۲- به تصویرهای زیر نگاه کنید و در مورد تفاوت این دو نوع چله کشی با دوستان خود صحبت

کنید.

۳- به دارهای کارگاه خود توجه کنید. نوع چله کشی آنها را بیان کنید.

درس هشتم

گلیم‌بافی ابتدای قالی

اولین کاری که بعد از چله کشی انجام می دهند، گلیم بافی ابتدای قالی است. این کار دو مرحله دارد: اول زنجیره بافی و بعد گلیم بافی

الف) زنجیره بافی

بافت زنجیره برای مرتب شدن چله ها و محکم شدن ابتدای قالی انجام می گیرد. انواع زنجیره بافی عبارت اند از:

۱- زنجیره ی قایقی

۲- زنجیره ی گندمی

زنجیره ی قایقی: برای بافت زنجیره ی قایقی به پنج برابر عرض چله کشی، نخ از جنس نخ چله نیاز است. اگر عرض چله ۲۰ سانتی متر باشد، ۵ برابر آن را به این صورت محاسبه می کنیم:

$$۲۰ \times ۵ = ۱۰۰ \text{ سانتی متر}$$

مراحل زنجیره بافی قایقی

۱- ابتدا سر نخ را به اولین تار زیر و رو گره بزنید.

۲- انتهای نخ را از زیر دو تار بعدی رد کنید و یک حالت حلقه بسازید.

۳- انتهای نخ را از داخل حلقه بیرون بیاورید و همین کار را تا آخر ادامه دهید.

زنجیره‌ی گندمی : برای بافت این زنجیره به ده برابر عرض چله کشی، نخ از جنس نخ چله نیاز است.

مراحل زنجیره بافی گندمی

- از سمت راست یک ردیف زنجیره‌ی قایقی بیافید.
- ردیف دوم زنجیره را از سمت چپ (برعکس) روی آن بیافید تا حالت گندمی پیدا کند.

ب) گلیم بافی

بعد از تمام شدن زنجیره بافی، باید مرحله گلیم بافی قالی انجام شود.

گلیم بافی، برای جلوگیری از شکافته شدن گره‌هاست.

گلیم بافی به دو روش انجام می‌شود

۱- به روش کرباس

۲- به روش سوف

۱- گلیم بافی به روش کرباس

وسایل و مواد مورد نیاز : نخ پود هم رنگ نخ چله و دفتین

مراحل انجام کار

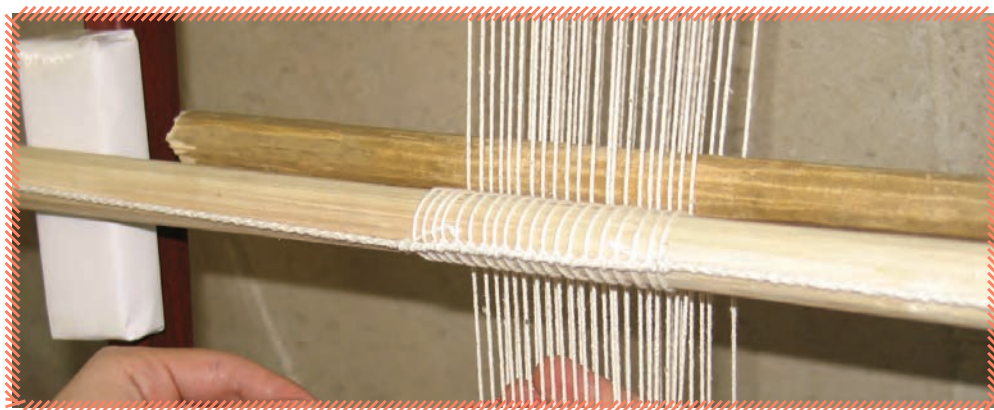
- ابتدا میله‌ی هاف را بالا ببرید.
- با دست به چله‌ها فشار وارد کنید و از پشت تارها نخ پود را عبور دهید.
- با دفتین پود را بکوبید.

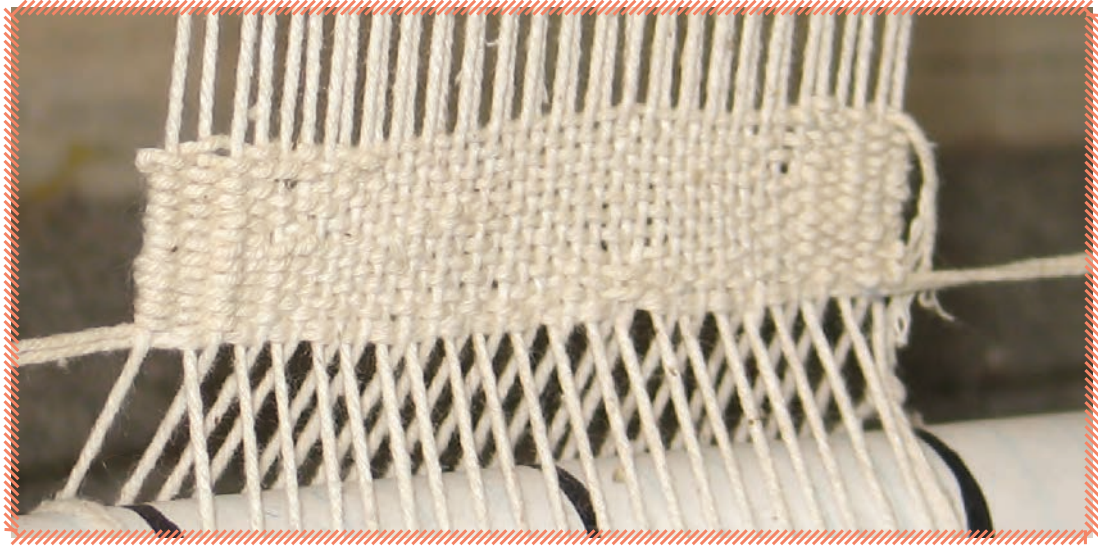
● میله‌ی هاف را پایین ببرید.

● نخ پود را از پشت تارها رد کنید.

● با دفتین روی آن بکوبید تا سر جای خود قرار بگیرد.

با این کار تارها و پودها حالت بعلاوه (+) پیدا می کنند و با کوبیدن شبیه کرباس می شود. این نوع گلیم بافی نسبت به سوف بادوام تر است.

نکته

در صورتی که برای عبور نخ از پشت تارها از سیخ استفاده نمی کنید، از دستکش استفاده کنید تا تارهای چله به پوست دست شما آسیب نرساند.

- ۲- گلیم بافی به روش سوف
وسایل و مواد مورد نیاز : نخ پود کلفت، نخ پود نازک و دفتین
مراحل انجام کار
- ابتدا نخ پود کلفت را با کمک سیخ از پشت تارهای زیر رد کنید.

- پود را کمی بکشید و با دفتین آن را بکوبید.
- در رج بعد از پود نازک استفاده کنید. با استفاده از سیخ، نخ پود نازک را از پشت تارهای ورود کنید.

- در آخر بود را به آرامی با دفتین پایین بیاورید، طوری که نخ بود به دور تار چله حلقه شود .

توجه

بهتر است از بود کلفت و نازک هم رنگ چله استفاده شود تا سوف حالت زیباتر و ظریف تری

پیدا کند.

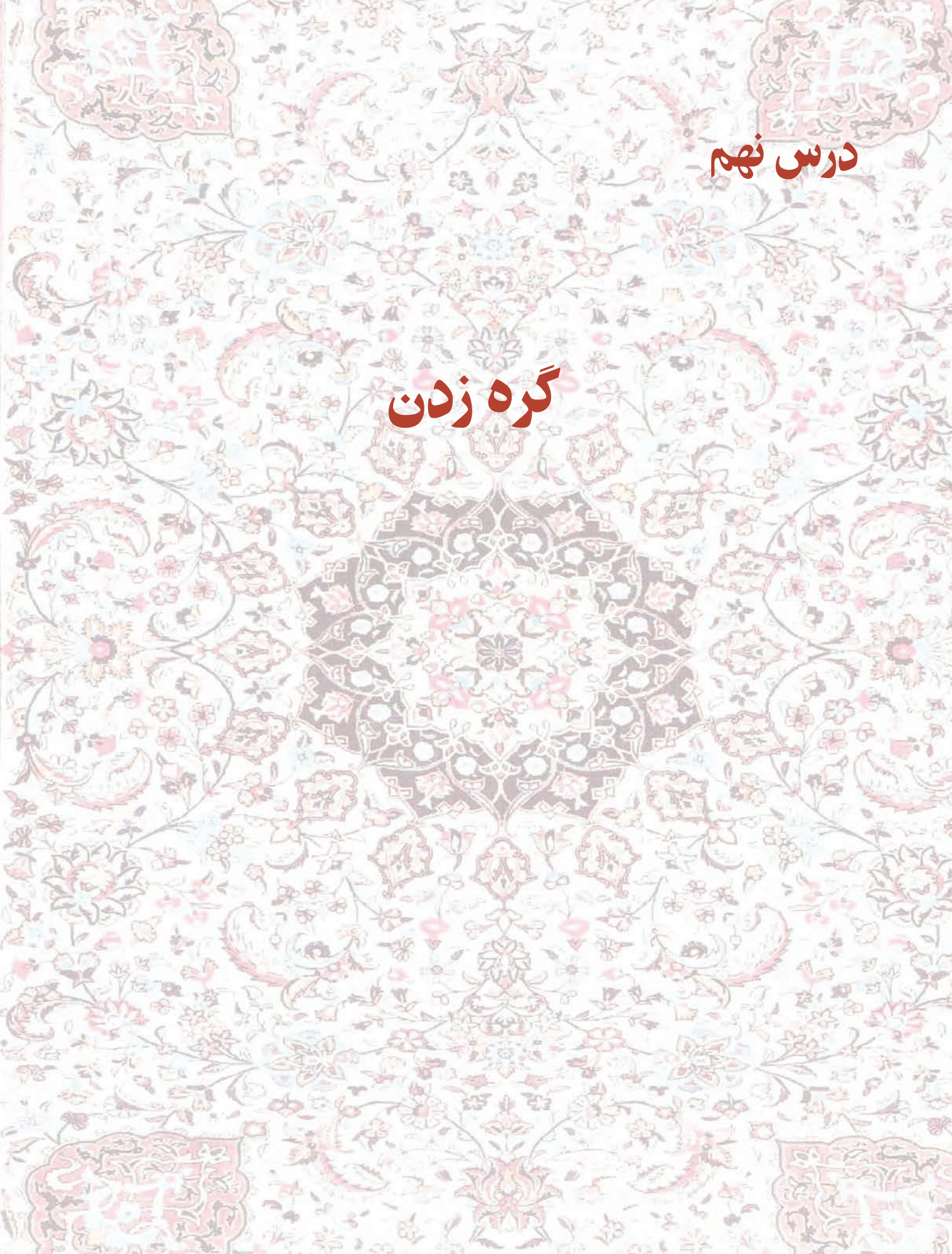
- ۱- گلیم بافی ابتدای قالی دو مرحله دارد. نام مراحل آن را بنویسید :
مرحله ی اول
مرحله ی دوم
- ۲- زنجیره بافی به دو روش انجام می شود : زنجیره ی قایقی و
۳- در گلیم بافی به روش کرباس از پود استفاده می شود.
- ۴- در گلیم بافی به روش سوف از پود استفاده می شود.

- ۱- به وسیله ی نخ چله، عرض قسمت چله کشی دار خود را اندازه بگیرید و به کمک مربی این نخ را پنج برابر کنید.
- ۲- به گلیم بافی ابتدای گبه ی خود نگاه کنید. از چه زنجیره ای استفاده شده است؟

درس نهم

گره زدن

تعریف گره

پیچیدن نخ‌های رنگی (پشمی و یا ابریشمی) به دور تارهای زیر و رو را «گره» می‌گویند. گره روی دوتار (نخ چله) زده می‌شود.

انواع گره

۲- گره فارسی

۱- گره ترکی

وسایل و مواد مورد نیاز: قلاب، پشم.

الف) گره ترکی

گره ترکی با پشم و به وسیله‌ی قلاب زده می‌شود.

مراحل انجام گره ترکی

- ۱- با کمک قلاب تار رو را به طرف جلو بکشید.
- ۲- سر پشم رنگی را با دست از پشت تار بیرون بیاورید.

- ۳- با نوک قلاب تار زیر را بگیرید و سر آزاد نخ را از وسط دو تار بیرون بیاورید.

۴- اضافی نخ پشمی را با تیغه ی قلاب ببرید.

نکته

- هنگام گره زدن، در مصرف پشم صرفه جویی کنید.
- در صورتی که به پرز پشم حساسیت دارید، هنگام بافت از ماسک استفاده کنید.

نام دیگر گره ترکی، «گره متقارن» است.

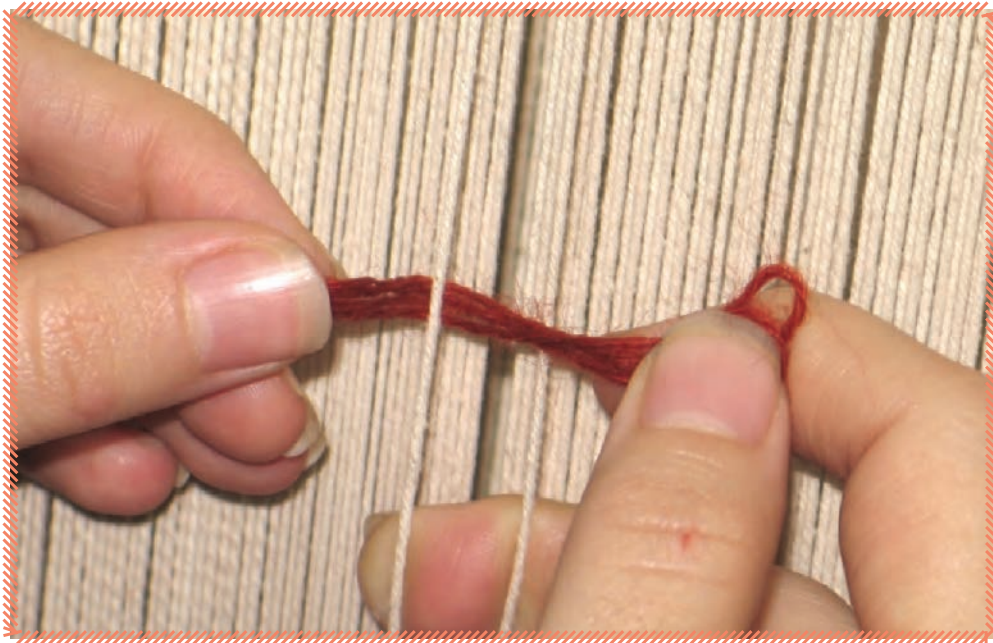
ب) گره فارسی

گره فارسی به کمک دست و با پشم زده می‌شود.

مراحل انجام گره فارسی

۱- ابتدا دو تار زیر و رو را جدا کنید.

۲- نخ رنگی (پشمی) را از زیر تار رو رد کنید.

۳- سر نخ را دور تار زیر بپیچید.

۴- سر نخ را از وسط دو تار بیرون بیاورید.

۵- اضافی نخ را با چاقو ببرید.

نکته

در بافت قالی، بهتر است از گره ترکی استفاده شود. چون با این گره نخ پشیمی به دور هر دو تار پیچیده می‌شود و گره دوام بیشتری دارد. هم‌چنین به دلیل استفاده از قلاب انگشتان دست دچار مشکل نمی‌شود.

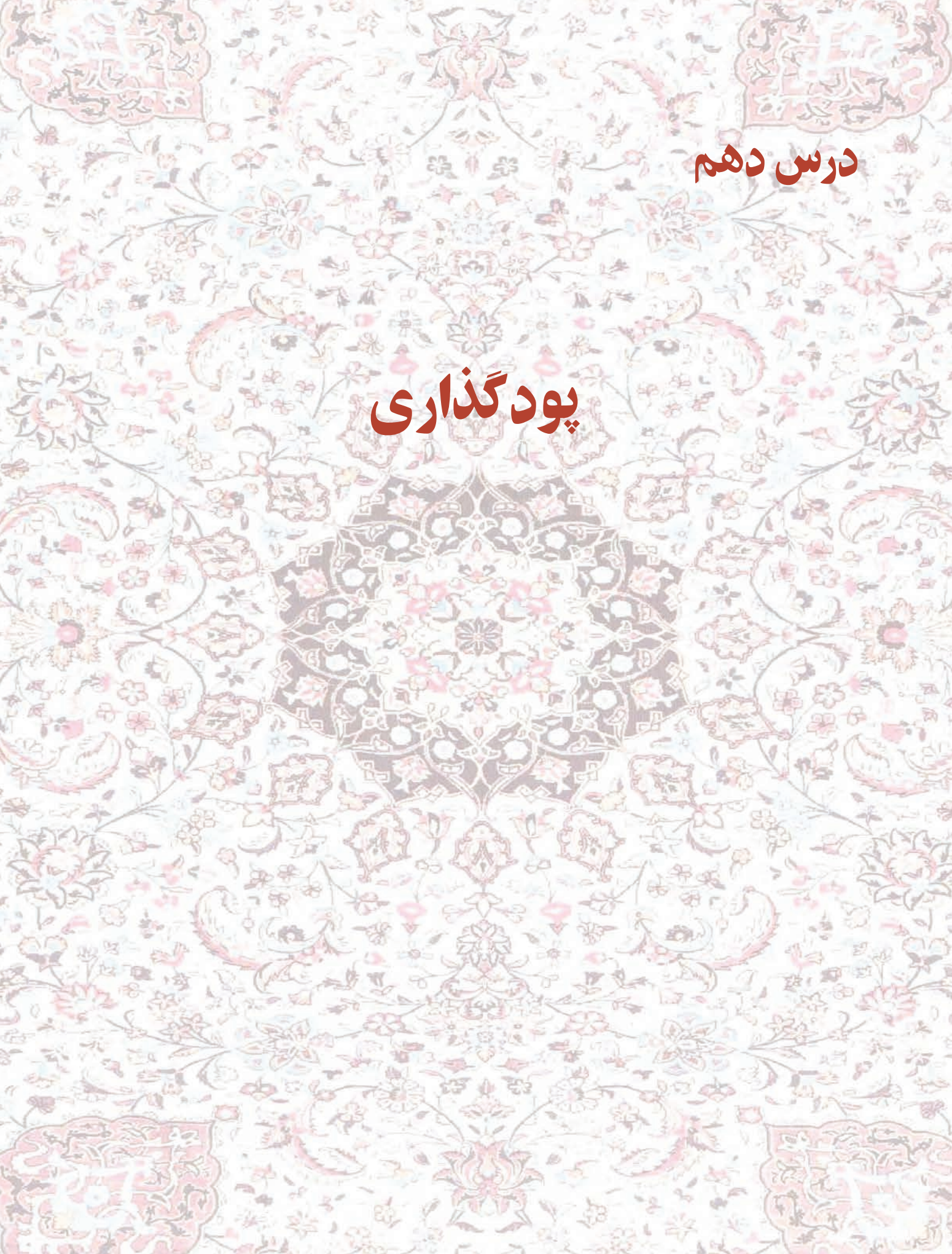
- ۱- به پیچیدن نخ‌های رنگی (پشمی) به دور تار زیر و رو می‌گویند.
- ۲- انواع گره را نام ببرید.
- ۳- برای زدن گره فارسی از چه وسیله‌ای کمک می‌گیرید؟
الف) دست
ب) سیخ
ج) شانیه
- ۴- برای زدن گره ترکی از چه وسیله‌ای کمک می‌گیرید؟
الف) قیچی
ب) قلاب
ج) سیخ

- ۱- بررسی کنید در منطقه‌ی شما از چه نوع گره‌ی برای بافت قالی استفاده می‌شود.
- ۲- یک رج قالی بیافید و زمان آن را به کمک معلم اندازه‌گیری کنید. بعد از چند جلسه تمرین، دوباره زمان بافت یک رج قالی را اندازه بگیرید. آیا سرعت کار شما بالا رفته است؟

درس دهم

پودگذاری

تعریف پود

به نخ‌هایی که بعد از یک رج گره زدن از بین تارها رد می‌کنند، «پود» می‌گویند.

دلایل استفاده از پود در قالی

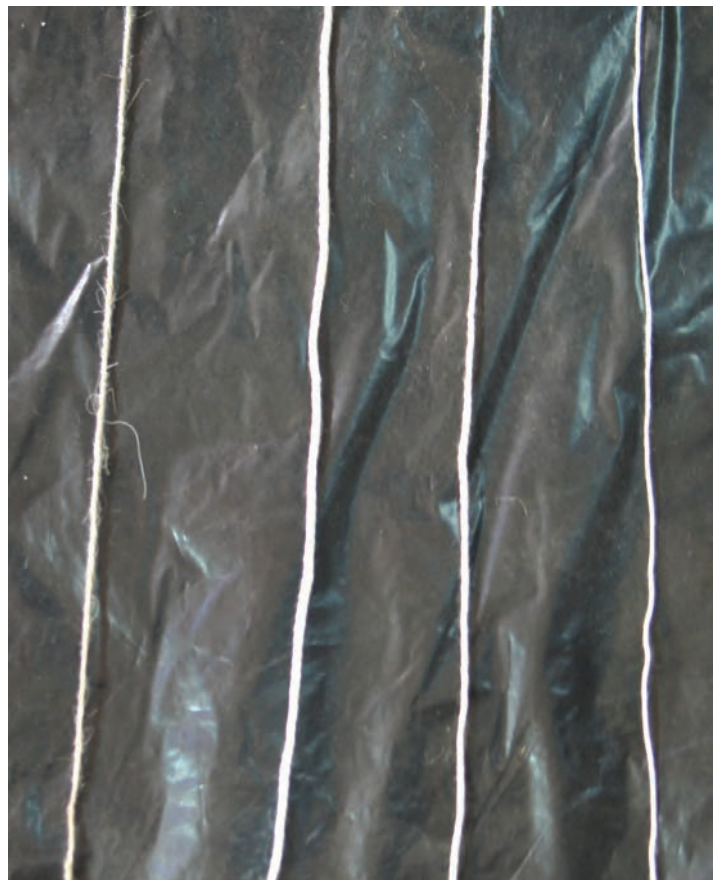
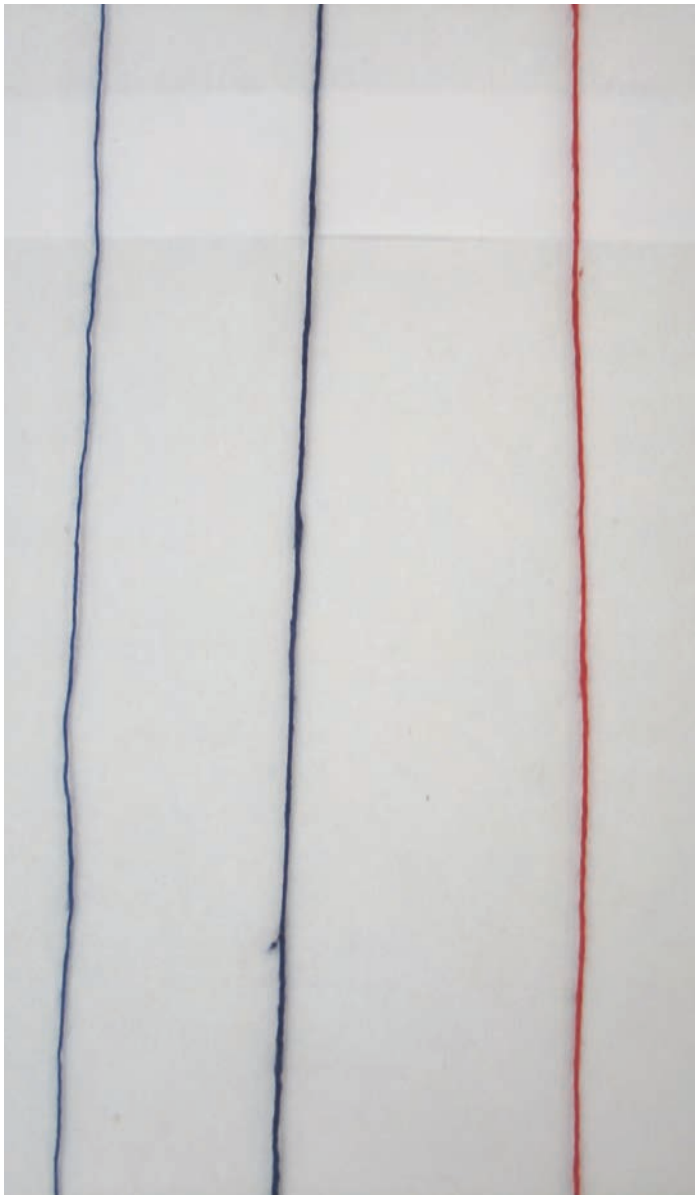
۱- برای این که گره‌ها مرتب سر جای خود قرار بگیرند.

۲- برای این که قالی محکم شود.

انواع پود

الف) پود کلفت

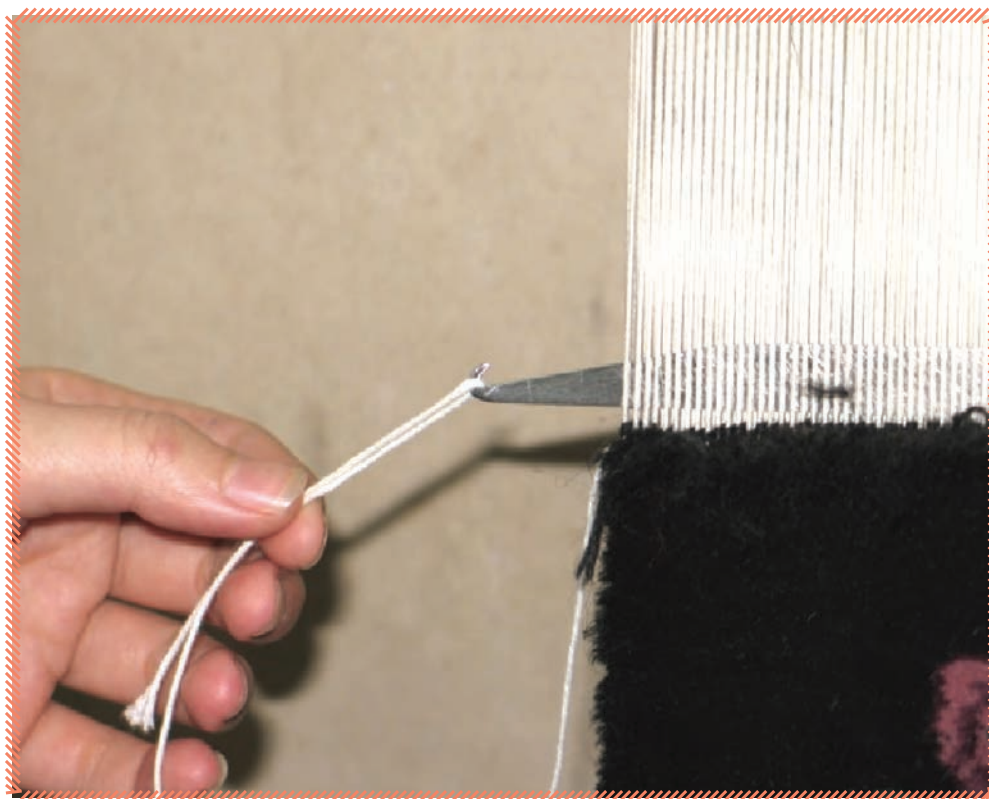
ب) پود نازک

الف) پود کلفت : همان گونه که از اسم آن پیداست، ضخامت این پود زیاد است.
مراحل پودگذاری پود کلفت
۱- بعد از بافت یک رج قالی، سیخ را از پشت تارهای زیر رد کنید.

۲- ابتدای پود را در سیخ قرار دهید و از بین تارها بیرون بکشید.

۳- پس از آن به وسیله‌ی شانه آن را محکم بکوبید.

نکته

پود کلفت را طوری بکشید که موجب جمع شدن کناره‌های قالی نشود.

ب) پود نازک : این پود نسبت به پود کلفت، ضخامت کمتری دارد.

مراحل پود گذاری پود نازک

۱- بعد از رد کردن پود کلفت، سیخ را از پشت تارهای رو رد کنید.

۲- پود نازک را در سیخ قرار دهید و از بین تارها بیرون بکشید.

۳- به کمک دفتین پود را آرام، به حالت حلقه دور تارها پایین بیاورید.

قیچی کردن

بعد از تمام شدن کار بودگذاری، اضافه‌ی گره‌ها را باید قیچی کرد.
چیدن قسمت اضافی گره‌های قالی را قیچی کردن یا «پرداخت اولیه» می‌گویند.
با این کار، قالی صاف و مرتب می‌شود و نقشه‌ی آن بهتر دیده می‌شود.

مراحل قیچی کردن

۱- به وسیله‌ی قشو یا با دست، پرزها را به طرف جلو بکشید تا پشت قالی صاف شود. به این کار «پیش‌کشی»

می‌گویند.

۲- دسته‌ی قیچی را با دست راست بگیرید و دو لبه‌ی قیچی را با دست چپ نگه دارید و از ابتدای رج تا انتها اضافه‌ی گره‌های را بچینید.

بعضی از بافنده‌ها موقع بافتن قالی، اضافه‌ی گره‌ها را نمی‌چینند. پس از اتمام کار آن را به محل‌هایی که مخصوص پرداخت قالی است می‌برند و با دستگاه پرداخت، آن را به‌طور کامل قیچی می‌کنند.

نکته

با توجه به این‌که قیچی کردن به مهارت بسیار زیادی نیاز دارد، بهتر است از قیچی فارسی استفاده کنید.

- ۱- بعد از یک رج گره زدن، چه کاری باید انجام دهید؟
- ۲- در قالی بافی از چند نوع پود استفاده می کنید؟
- ۳- برای بودگذاری از چه وسیله هایی استفاده می شود؟
- ۴- به چیدن قسمت های اضافی گره قالی پس از بودگذاری می گویند.

- ۱- کناره های یک قالی در حال بافتن جمع شده است. با دوستان خود در مورد علت آن بحث کنید.

بیشتر بدانیم

عیب ذرتی شدن و جویدگی

هنگام بافت قالی، اگر دقت کافی نداشته باشید، یا اگر از مواد مناسب و ابزار خوب استفاده نکنید، قالی دچار عیب می‌شود. دو نوع از این عیب‌ها عبارت‌اند از: ذرتی شدن و جویدگی.

ذرتی شدن

اگر خواب قالی هنگام پرداخت کردن، زیاد کوتاه شود، عیب ذرتی شدن به وجود می‌آید. در این حالت اضافه‌ی گره‌های قالی زیاد کوتاه شده‌اند، به طوری که با دست کشیدن روی آن‌ها، نوک انگشت‌ها به چله‌ها می‌رسد.

پس کسی که روی قالی را می‌چیند یا پرداخت می‌کند، باید دقت کند که خواب آن زیاد کوتاه نشود. برای پیشگیری از عیب ذرتی شدن، هنگام چیدن پرزهای اضافه از قیچی لبه دار استفاده کنید.

جویدگی

اگر هنگام چیدن اضافه‌ی گره‌ها در هر رج، پرزها بلند و کوتاه قیچی شوند، یا قیچی کُند باشد، عیب جویدگی به وجود می‌آید. در این حالت روی قالی، بالا و پایین می‌شود و زیبایی خود را از دست می‌دهد.

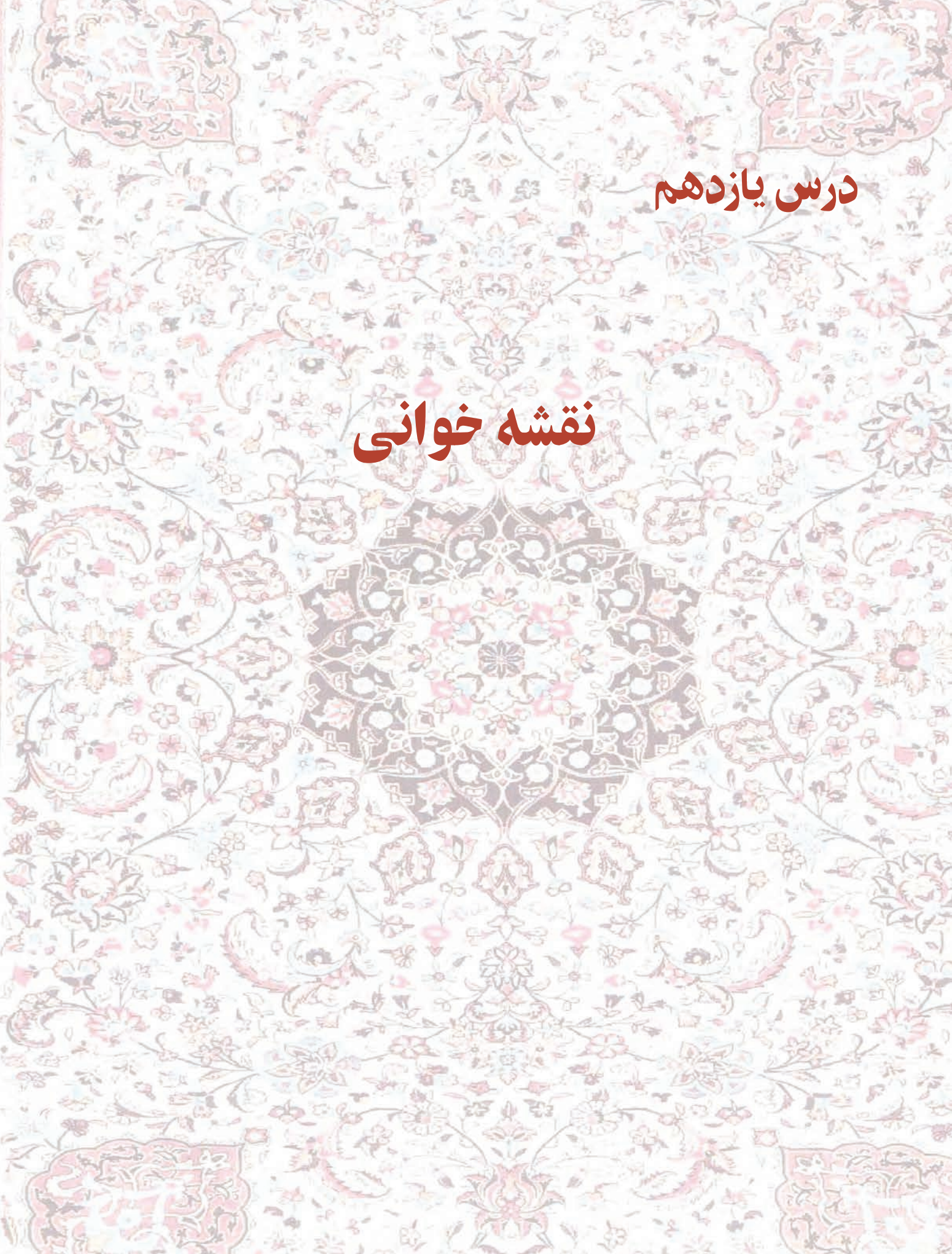
پس باید هنگام چیدن اضافه‌ی گره‌های هر رج، از قیچی تیز استفاده کنید تا روی قالی کاملاً صاف چیده شود و در آن‌ها عیب به وجود نیاید.

جویدگی

درس یازدهم

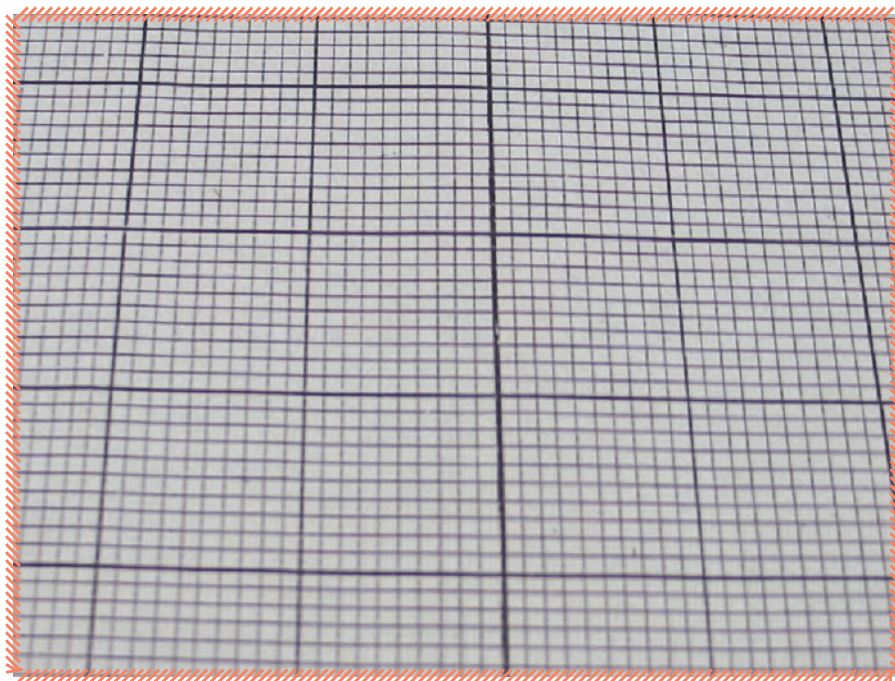
نقشه خوانی

تعریف نقشه

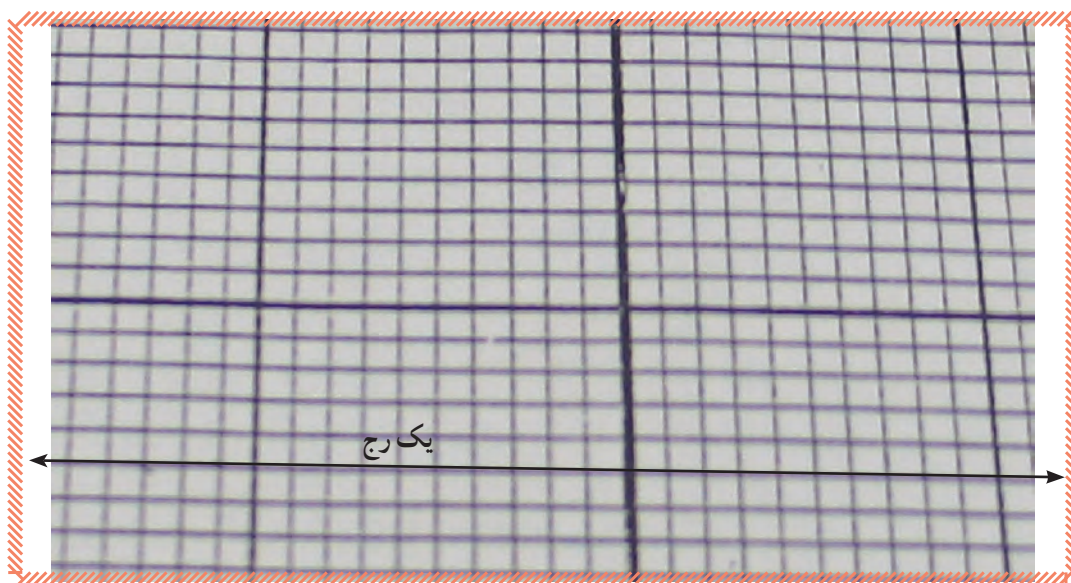
نقشه طرحی است که قالی از روی آن بافته می شود و به صورت شطرنجی است. هر خانه ی کوچک نقشه، یک گره در قالی را نشان می دهد. یک گره از دو تار (یکی زیر و یکی رو) تشکیل شده است.

□ یک خانه کوچک از نقشه

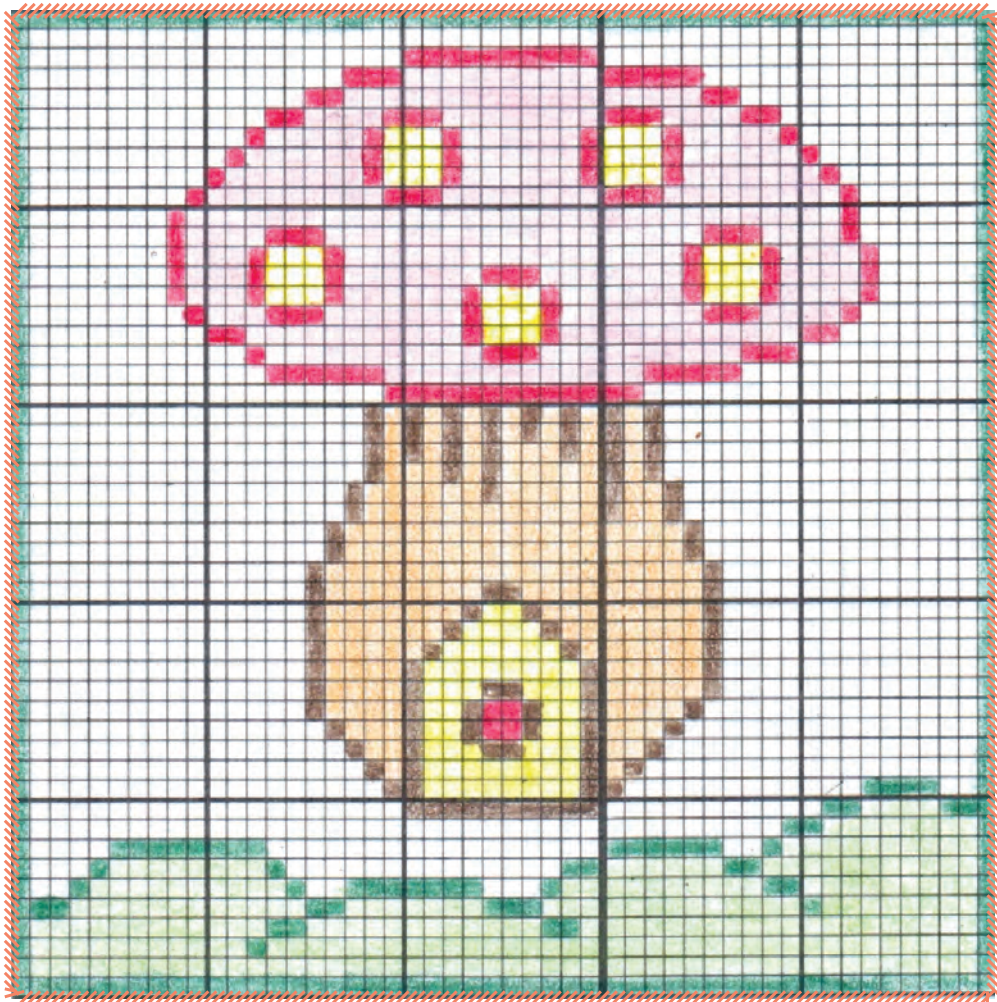

کاغذ نقشه

این خانه های کوچک که در کنار هم قرار می گیرند، یک ردیف را تشکیل می دهند. به این ردیف در اصطلاح نقشه خوانی یک رج می گویند.

در این درس نقشه خوانی سراسری به شما آموزش داده می شود.
برای شروع بافتن قالی، ابتدا آن رج از نقشه را که باید بیافید، با مداد یا خودکار علامت بزنید.

حالا از سمت راست، از خانه‌ی اول شروع کنید. خانه‌های کوچک و هم‌رنگ یکدیگر را بشمارید و به تعداد خانه‌های هم‌رنگ، با کمک قلاب و نخ رنگی، گره بزنید.

برای مثال، رج ۱۱:

۱ گره سبز پررنگ - ۲ گره سفید - ۴ گره سبز پررنگ - ۱۲ گره سفید - ۲ گره قهوه‌ای - ۸ گره زرد - ۲ گره قهوه‌ای - ۱۸ گره سفید - ۱ گره سبز پررنگ.

این کار را تا آخر برای هر رج، به ترتیب و پشت سر هم انجام دهید. برای این که مطمئن شوید در نقشه خوانی اشتباه نکرده اید، یک بار دیگر آن را بررسی کنید.

- ۱- طرحی که قالی از روی آن بافته می شود، نامیده می شود.
- ۲- هر خانه ی کوچک از نقشه نشان دهنده ی چند گره است؟
- ۳- برای بافتن نقشه ی سراسری، بهتر است از چه سمتی شروع به بافت شود؟

۱- در نقشه ی زیر، رج خواسته شده را ابتدا علامت بزنید و سپس بخوانید.
مثال:

رج هفتم : ۹ تا سبز کم رنگ - ۱۶ تا سبز پررنگ - ۹ تا سبز کم رنگ

رج دهم :

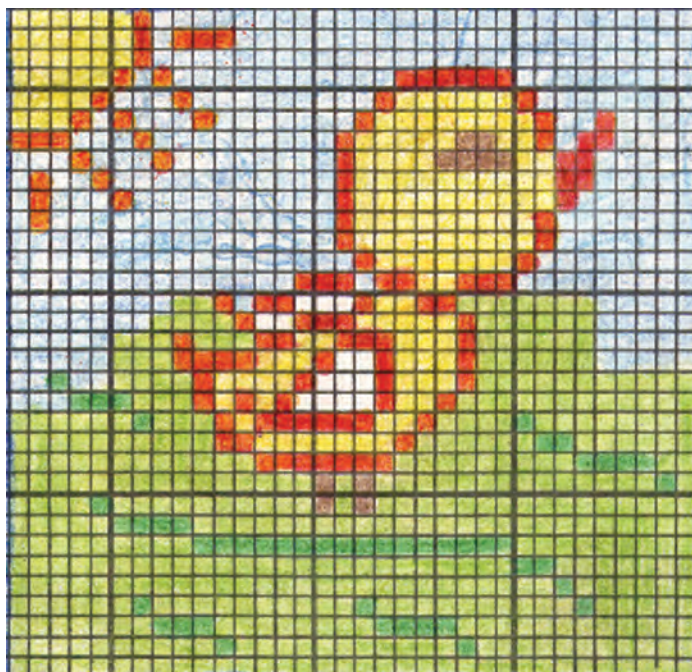
.....

.....

رج هفدهم :

.....

.....

درس دوازدهم

شناخت انواع نقشه و طرح قالی

انواع طرح قالی

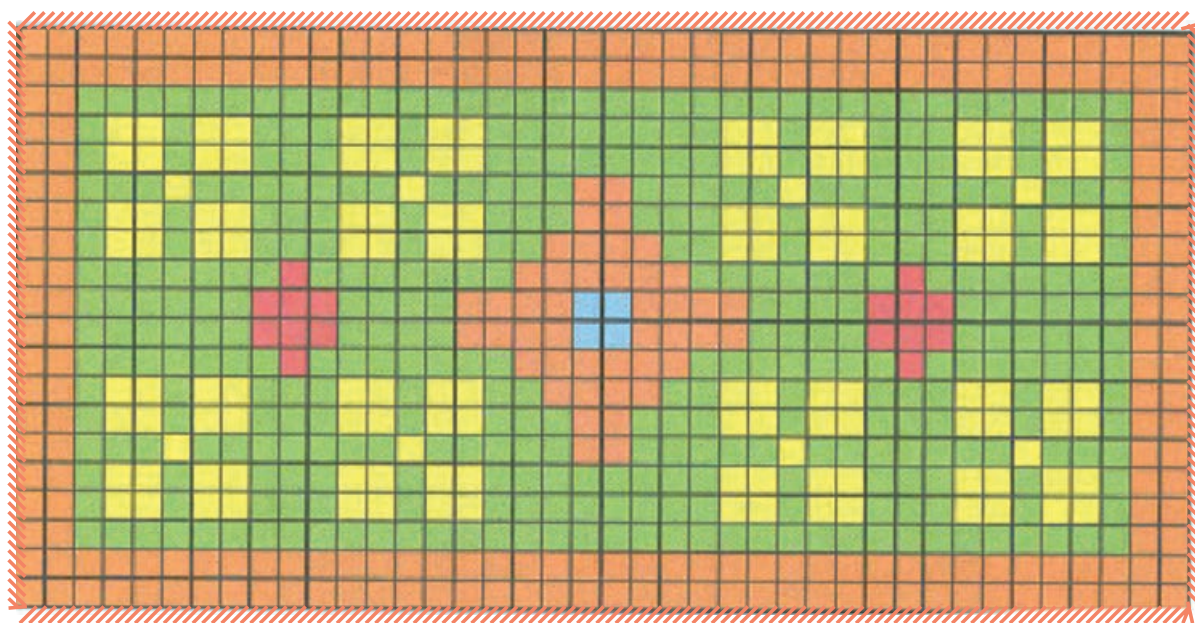
به طور کلی قالی‌هایی که بافته می‌شوند، دو نوع طرح دارند که کاملاً از یکدیگر جدا و قابل تشخیص هستند.

این دو نوع طرح عبارت است از:

۱- طرح شکسته (هندسی)

۲- طرح گردان و منحنی

۱- طرح شکسته (هندسی): در این نوع طرح، شکل‌ها به صورت خط عمودی، افقی و مورب هستند.

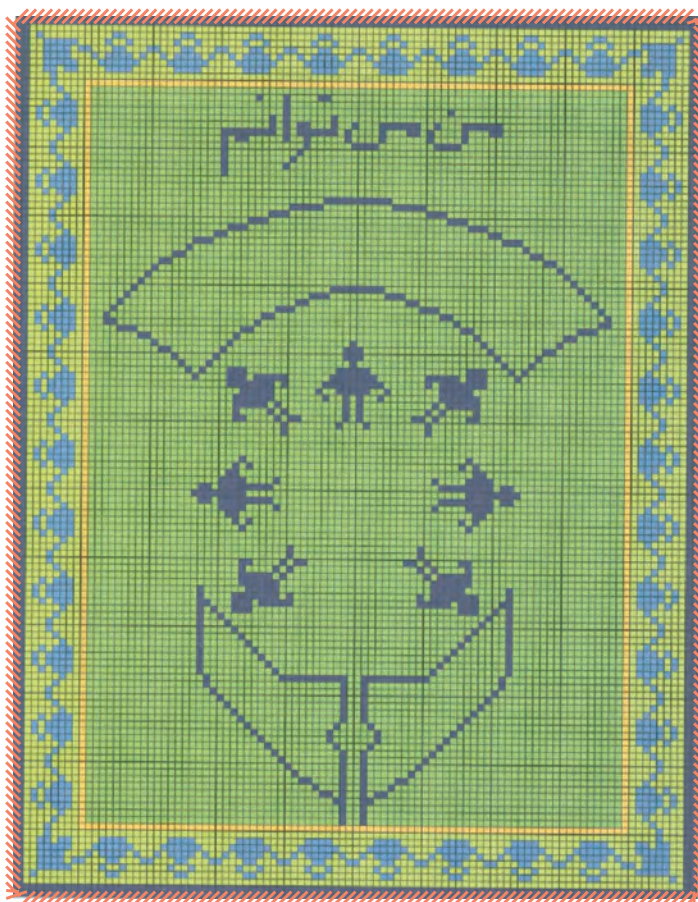
۲- طرح گردان و منحنی: در این نقش، از خط‌های منحنی استفاده می‌شود. بافتن این نوع طرح‌ها بدون نقشه امکان‌پذیر نیست.

- طرح گردان به دو صورت نقشه‌ی دستی و نقشه‌ی ماشینی در بازار وجود دارد:
- نقشه‌ی دستی که به وسیله‌ی طراح روی کاغذ نقشه کشیده می‌شود.
 - نقشه‌ی رایانه‌ای که با استفاده از رایانه رسم می‌شود.

- ۱- نقشه‌ها با توجه به طرح‌های آن، به دو دسته تقسیم می‌شوند : ۱-.....
- ۲-.....
- ۲- در نقشه‌های زیر از چه نوع خطوطی برای طراحی استفاده شده است؟

بیشتر بدانیم

انواع نقشه قالی

نقشه‌هایی که قالی از روی آن‌ها بافته می‌شود، از نظر اندازه و نوع نقشه، به چهار گروه تقسیم می‌شوند:

۱- نقشه‌ی سراسری: در نقشه‌ی سراسری ما یک نقشه‌ی کامل را می‌بینیم یعنی همه‌ی طرح قالی که باید بافته شود، در آن کشیده شده است. در این نقشه هیچ قسمتی از طرح با قسمت دیگر آن مثل هم نیست.

۲- نقشه‌ی یک دوم : در این نقشه نصف طرح (نیمی از پهنا و تمام طول فرش) کشیده می‌شود و نصف دیگر آن قرینه‌ی (شبییه) قسمت دیگر است. یعنی اگر نقشه‌ی قالی به دو قسمت مساوی و شبیه به هم تقسیم شود، آن نقشه $\frac{1}{4}$ است.

قالی بافته شده با نقشه $\frac{1}{4}$

۳- نقشه‌ی یک چهارم :

نقشه‌ای است که $\frac{1}{4}$ آن کشیده شده و بقیه‌ی قسمت‌های آن با این قسمت که کشیده شده است، قرینه (شبییه) هستند.

یعنی اگر نقشه‌ی قالی به چهار قسمت مساوی تقسیم شود، در صورتی که هر چهار قسمت مساوی و شبیه به هم باشند، آن نقشه $\frac{1}{4}$ است.

قالی بافته شده با نقشه $\frac{1}{4}$

۴- نقشه‌ی تکراری: در این نقشه، فقط یک طرح در تمام قالی تکرار می‌شود. مثلاً یک گل، در تمام قالی چند بار بافته می‌شود.

قالی بافته شده با نقشه تکراری

آشنایی با قسمت‌های گوناگون نقشه

نقشه‌ی قالی از این قسمت‌ها تشکیل می‌شود:

۱- لَوَار

۲- حاشیه

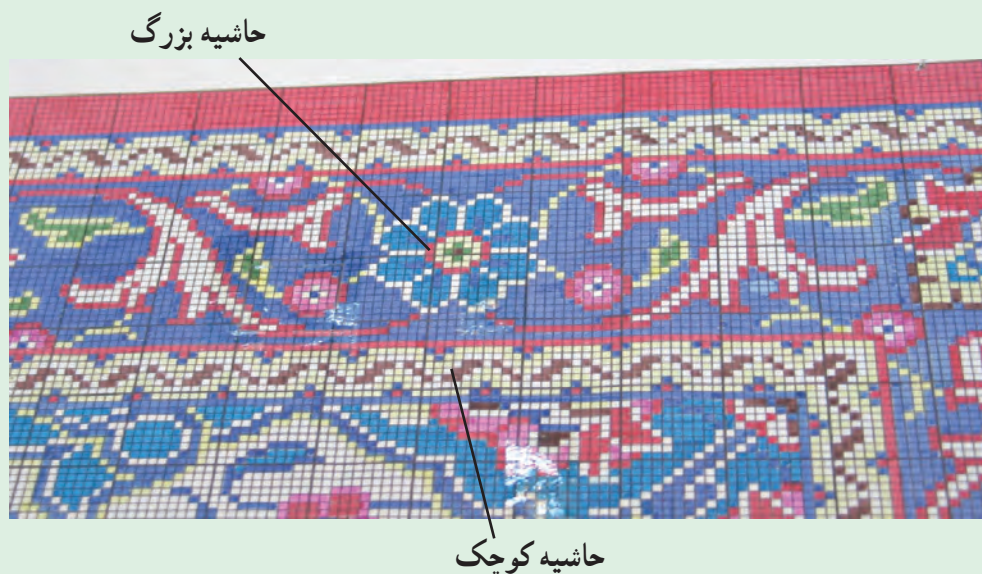
۳- اَچَک

۴- تُوَنج

۵- زمینہ

لَوَار: نواری باریکی است که دور تا دور قالی بافته می‌شود و رنگ آن معمولاً هم رنگ زمینہ‌ی قالی است.

حاشیه: نوار پهنی است که مانند قاب دور تا دور قالی بافته می‌شود، و از دو قسمت تشکیل شده است: حاشیه‌ی کوچک و حاشیه‌ی بزرگ.

لَچَک: به مثلث‌های چهار گوشه زمینه‌ی قالی «لَچَک» می‌گویند.

تُرَنج : به گل وسط قالی «تُرَنج» می گویند که به شکل های دایره، بیضی و لوزی کشیده می شود.
 زمینه : به متن اصلی قالی که تُرنج و لچک روی آن قرار دارد «زمینه» می گویند.

تُرَنج

زمینه

درس سیزدهم

رج شمار

تعریف رج شمار

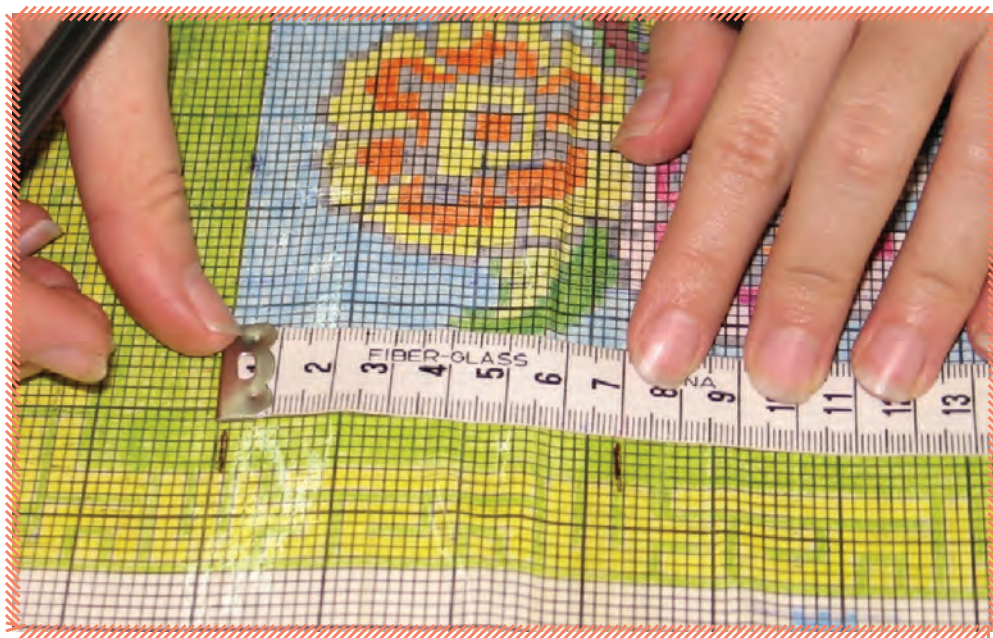
به تعداد گره‌هایی که در ۷ سانتی متر قالی وجود دارند، «رج شمار قالی» می‌گویند. رج شمار مشخص می‌کند کدام قالی «ریز بافت» است، و کدام قالی «درشت بافت» است. هر چه تعداد گره‌ها در ۷ سانتی متر بیشتر باشد، قالی ریز بافت تر است. (برای مثال ۶۰ گره) و هر چه تعداد گره‌ها در ۷ سانتی متر کمتر باشد، قالی درشت بافت تر است. (برای مثال ۳۰ گره).

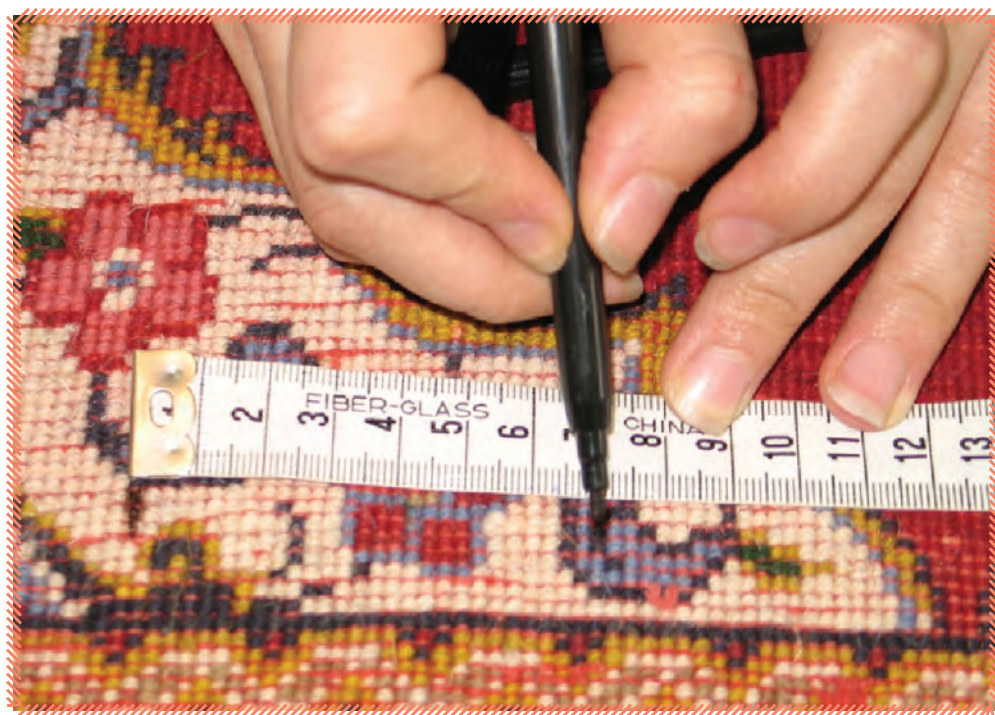
برای این که یک قالی زیبا و بدون عیب بافته شود، باید حتماً موقع چله‌کشی رج شمار را مشخص کنید.

رج شمار

پیدا کردن رج شمار: برای پیدا کردن رج شمار، متر را روی نقشه بگذارید و از عدد ۱ تا ۷ را علامت بزنید. تعداد خانه‌هایی که در این قسمت قرار دارند را بشمارید. این رج شمار قالی است.

اگر نقشه در دسترس نبود، برای پیدا کردن رج شمار متر را پشت قالی بگذارید و از عدد ۱ تا ۷ را علامت بزنید. تعداد گره‌ها را در این قسمت بشمارید.

- ۱- به تعداد گره‌هایی که در ۷ سانتی متر وجود دارد، می‌گویند.
 - ۲- در چله کشی ترکی، رج‌شمار در سانتی متر به دست می‌آید.
 - ۳- هر چه تعداد گره‌ها در ۷ سانتی متر کمتر باشد، قالی است.
- الف) ظریف بافت
ب) ریز بافت
ج) درشت بافت

- یکی از نقشه‌های کارگاه قالی خود را انتخاب کنید و به کمک دوستانتان رج‌شمار را مشخص کنید.

درس چهاردهم

شیرازه بافی

تعریف شیرازه

نخ‌های رنگی کناره‌ی قالی را «شیرازه» می‌گویند که معمولاً هم رنگ زمینه‌ی قالی است.

دلایل شیرازه بافی

- سرپودهای کناره‌ی قالی را می‌پوشاند.
- به کناره‌های قالی نظم می‌دهد.
- تارهای کناره‌ی چله را محکم نگه می‌دارد.

انواع شیرازه

۱- شیرازه‌ی متصل

۲- شیرازه‌ی منفصل (جدا)

الف) شیرازه‌ی متصل : شیرازه‌ای است که هم زمان با بافتن قالی در پایان هر رج پیچیده می‌شود. در پیچیدن

این شیرازه از یک یا دو رنگ نخ استفاده می‌شود.

شیرازه‌ی متصل انواع متفاوتی دارد که در این درس با نوع ساده و دو رنگ آن آشنا می‌شوید .

۱- شیرازه‌ی متصل ساده :

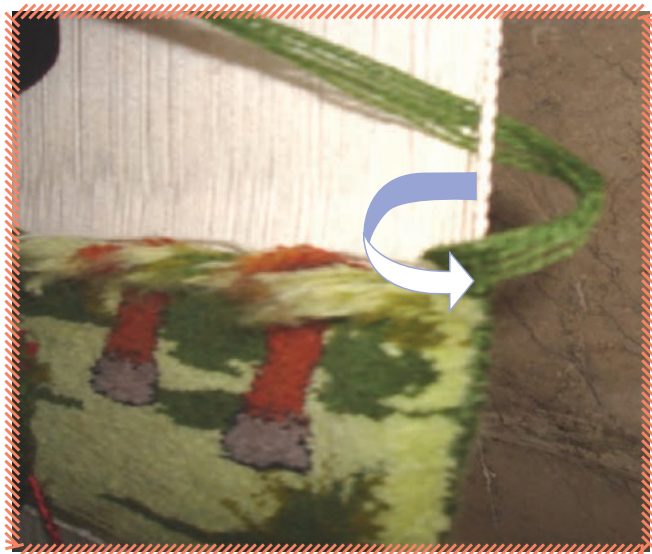
این شیرازه را معمولاً در حین بافت با استفاده از ۲ تا ۶ تار (چله) به شرح زیر می‌پیچیم :

- نخ رنگی را به دور تار یا تارهای مخصوص شیرازه گره بزنید.

• انتهای نخ را به حالت حلقه دور تار می پیچیم.

- این کار را در هر رج بعد از پودگذاری انجام می‌دهیم، طوری که کناره‌ی فرش صاف و یکدست شود.

رنگ نخ شیرازه، معمولاً هم رنگ زمینه‌ی فرش انتخاب می‌شود.

۲- شیرازه‌ی متصل دو رنگ

در این روش از دو رنگ نخ خامه برای پیچیدن شیرازه استفاده می‌شود، مثلاً رنگ‌های آبی و مشکی. برای

پیچیدن این شیرازه به ترتیب زیر عمل می‌کنیم:

- بعد از رد کردن بود، یک رج نخ خامه‌ی مشکی به دور تار شیرازه می‌پیچیم.
- در رج دوم، دوباره بعد از رد کردن بود، نخ خامه‌ی آبی را به دور تار شیرازه می‌پیچیم.

نکته

نام دیگر این نوع شیرازه متقاطع است.

شیرازه بافی

ب) شیرازه‌ی منفصل (جدا): شیرازه‌ای است که در پایان بافت توسط رفوگر به قالی وصل می‌شود. عیب این نوع شیرازه آن است که به محکم‌ی شیرازه‌ی متصل نیست.

- ۱- شیرازه‌ای که هم زمان با بافتن قالی پیچیده می‌شود، شیرازه‌ی نامیده می‌شود.
- ۲- معمولاً برای بافتن شیرازه از تار استفاده می‌شود.
- ۳- شیرازه‌ی متصل چند نوع است؟ نام ببرید.

- ۱- به کارگاه‌های مرمت قالی دست باف بروید و روش وصل کردن انواع شیرازه را از نزدیک مشاهده کنید.
- ۲- قالی‌های کارگاه خود را بررسی کنید. آیا شیرازه بافی آن‌ها به‌طور صحیح انجام شده است؟

درس پانزدهم

تشخیص و رفع عیب قالی ۱

تشخیص و رفع عیب قالی ۱

قالی ممکن است هنگام بافتن دچار عیب‌هایی شود. باید با علت به وجود آمدن این عیب‌ها آشنا شوید و روش‌های برطرف کردن آن‌ها را یاد بگیرید.

برخی عیب‌های احتمالی فرش عبارت‌اند از: پایین‌زدگی، بالازدگی، جمع‌شدگی کناره‌ها، پارگی نخ چله، سرکجی، ذرتی شدن و...

در این درس، با عیب‌های بالازدگی و پایین‌زدگی و روش برطرف کردن آن‌ها آشنا می‌شوید.

الف) بالازدگی

اگر طول قالی بزرگ‌تر از طول نقشه‌ی آن شده باشد، یا گل‌ها و زمینه نسبت به نقشه بلندتر شده باشند، عیب بالازدگی به وجود آمده است. در این صورت قالی حالت انحنا پیدا می‌کند.

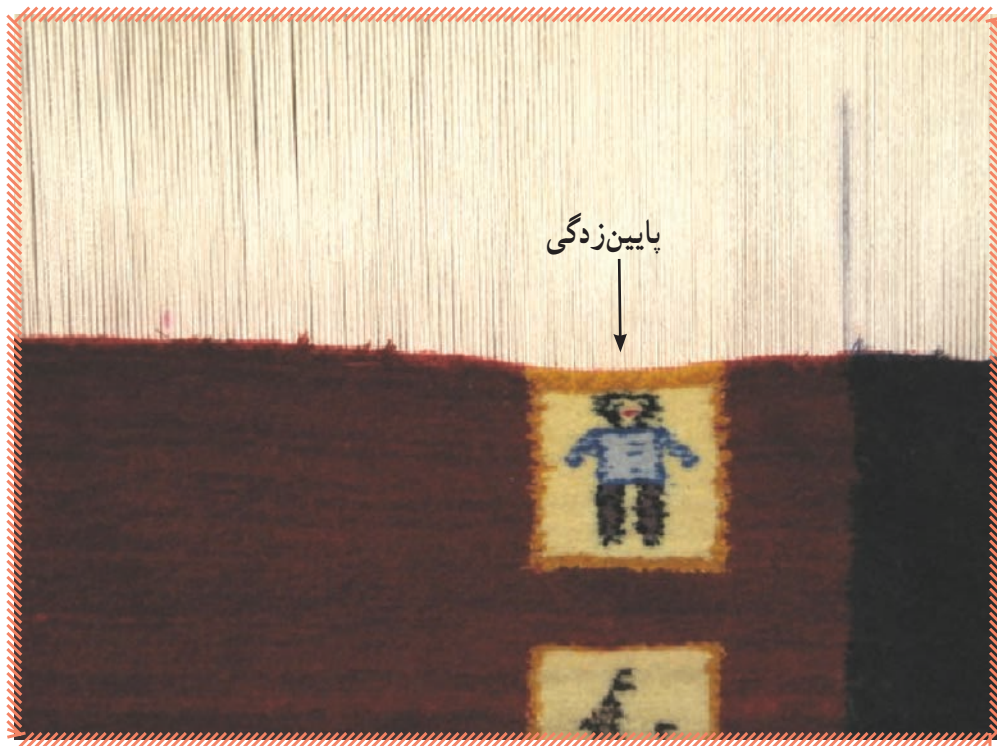

علت‌های بالازدگی

- کلفت بودن نخ‌های پشمی یا کلفت بودن نخ چله.
 - کم کوبیدن دفه (شانه).
 - شل بودن چله‌ها.
 - متراکم بودن چله‌ها (یعنی تارهای چله خیلی به هم نزدیک هستند).
- برطرف کردن بالازدگی: پس از یافتن علت بالازدگی، یکی از کارهای زیر را باید انجام دهید:
- کلفتی نخ‌های پشمی را کمتر کنید و دفه (شانه) را محکم‌تر بکوبید. (اگر بالازدگی در قسمت نقشه باشد، باید ضخامت پود ضخیم را کمتر کنیم.)
 - کمی نخ‌های چله را سفت کنید.
- البته برای از بین بردن عیب‌ها، باید قبل از تمام شدن قالی اقدام کنید، تا قالی زیبایی و ظرافت خود را از دست ندهد.

ب) پایین زدگی

اگر طول قالی کوتاه‌تر از طول نقشه‌ی آن شود، عیب «پایین زدگی» به وجود آمده است. به این صورت که گل‌ها و شکل‌های نقشه کوتاه‌تر و کوچک‌تر شده‌اند. یا گاهی حالت گودی در قالی به وجود می‌آید.

علت‌های پایین زدگی

- نازک بودن نخ‌های پشمی موقع بافتن، یا نازک بودن نخ چله.
 - محکم و زیاد کوبیدن دفه (شانه).
 - سفت شدن بیش از اندازه‌ی چله‌ها.
 - تُتک بودن چله‌ها (یعنی تارهای چله خیلی از هم فاصله دارند).
- برطرف کردن پایین زدگی : پس از یافتن علت پایین زدگی، یکی از کارهای زیر را باید انجام دهید :
- چله‌ها را کمی شل کنید و کمتر دفه (شانه) بزنید.
 - ضخامت نخ‌های پشمی را در قسمتی که حالت گودی دارد، کمی بیشتر کنید.
- قابل توجه است که بدانید، گاهی عیب‌های بالازدگی و پایین زدگی، به‌طور هم‌زمان در قالی به‌وجود می‌آیند.

- ۱- برای برطرف کردن عیب بالازدگی، باید ضخامت نخ‌های پشمی در قسمت بالازده شود.
- ۲- برای برطرف کردن عیب پایین‌زدگی، باید ضخامت نخ‌های پشمی در قسمت پایین زده شود.
- ۳- اگر نخ‌های پشمی قالی زیاد کلفت باشد، قالی دچار عیب می‌شود.

۴- پایین‌زدگی قالی به کدام یک از دلایل زیر ایجاد می‌شود؟

الف) کم کوبیدن دفه

ب) زیاد کوبیدن دفه

- ۱- قالی‌های در حال بافت کارگاه خود را مشاهده کنید. آیا عیب بالازدگی یا پایین‌زدگی در آنها می‌بینید؟ در صورت امکان، به کمک مربی عیب‌ها را برطرف کنید.

درس شانزدهم

تشخیص و رفع عیب قالی ۲

تشخیص و رفع عیب قالی ۲

الف) پارگی نخ چله : هرگاه هنگام بافتن قالی نخ چله از آن جدا شود، عیب پارگی به وجود آمده است.

۱- علت های پارگی نخ چله

- استفاده کردن از دفته هایی که دندان های آن تیز است.
- درست استفاده نکردن از دفته هنگام کوبیدن پودها.
- سفت بودن بیش از اندازه ی چله ها در موقع چله کشی.
- پوسیده شدن چله ها به دلیل طولانی شدن زمان بافتن قالی.
- پاره شدن چله با وسایل نوک تیز.
- وسایل مورد نیاز : قلاب، یک ظرف آب.

۲- مراحل انجام کار

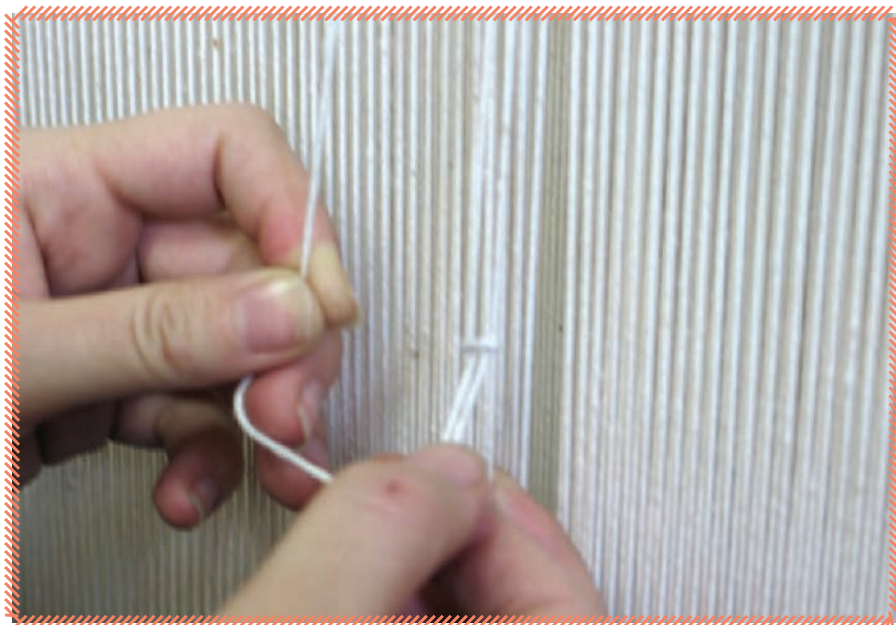
- نخ چله مورد نظر را مقداری با آب خیس کنید.
- نخ چله ی خیس را به طرف پایین بکشید تا کمی طول آن بلندتر شود.

● با راهنمایی مربی، نخ چله‌ی پاره شده را با قلاب به تار کناری خودش گره بزنید.

- گره را آرام بکشید و به طرف پایین بیاورید.

- پود کلفت را از روی گره زده شده رد کنید.
- گره باید محکم سر جای خود قرار بگیرد.

ب) سرکجی: اگر یک طرف قالی هنگام بافتن، بالاتر از یک طرف دیگر باشد، عیب سرکجی به وجود آمده است.

۱- علت‌های سرکجی

- کلفت بودن نخ پرز در یک طرف قالی و نازک بودن نخ پرز در طرف دیگر آن.
- محکم کوبیدن دغه در یک طرف و آهسته کوبیدن آن در طرف دیگر.
- سفت بودن چله کشی در یک طرف و شُل بودن آن در طرف دیگر.
- فشردن بودن چله‌ها در یک طرف، و فاصله‌دار بودن آن در طرف دیگر.

۲- برطرف کردن سرکجی

- آن طرف از قالی را که بالاتر است، هنگام دغه زدن محکم تر بکوبید.
- نخ پرزی را که با آن گره می‌زنید، در قسمت بالا نازک تر کنید تا کم کم و بعد از چند رج بافت، این عیب از

بین برود.

- نخ چله‌های آن قسمت از قالی را که بالا رفته است محکم تر کنید، تا چله‌های آن قسمت سفت شود.

ج) تورفتگی کناره‌ها: وقتی کناره‌های قالی جمع شده و حالت باریک پیدا کرده باشد، عیب تورفتگی کناره‌ها به وجود آمده است.

علت تورفتگی کناره‌ها

- به طرف داخل کشیدن بیش از حد پود کلفت هنگام پودگذاری.
 - پس در موقع پود رد کردن دقت داشته باشید که زیاد پود را نکشید تا قالی دچار عیب نشود.
- برطرف کردن تورفتگی کناره‌ها
- بایک نخ، کناره‌ها را به راست رو و چپ رو محکم ببندید تا به مرور قالی به اندازه‌ی اولیه برگردد.

- ۱- هر وقت نخ چله در موقع بافتن قالی پاره شد، چه عیبی به وجود آمده است؟
 - الف) خرابی
 - ب) ذرتی
 - ج) پارگی نخ چله
- ۲- چرا باید وقتی نخ چله پاره شد، آن را با آب خیس کرد؟
- ۳- وقتی یک نخ چله در قالی پاره شد، آن را به کجا گره می‌زنید؟
 - الف) نخ هاف
 - ب) نخ مهار
 - ج) نخ چله‌ی کناری
- ۴- اگر یک طرف قالی بالا و طرف دیگر پایین باشد، چه عیبی به وجود می‌آید؟
 - الف) ذرتی
 - ب) سرکجی
 - ج) کمردار شدن
- ۵- برای برطرف کردن عیب سرکجی باید دفته را در قسمت عیب دار بزنیم.
- ۶- کشیدن بیش از حد پود هنگام پود گذاری باعث عیب می‌شود.

- یک قالی را که دچار عیب سرکجی شده است، به کمک دوستان خود در چند رج بافت، طبق درس آموزش داده شده، اصلاح کنید.
- قالی‌های کارگاه خود را بررسی کنید. وجود عیب، نوع عیب را مشخص کنید. با دوستان خود در مورد روش رفع عیب بحث کنید.

درس هفدهم

پایین کشی

پایین کشی

در حین بافت قالی، وقتی بلندی (ارتفاع) قالی به جایی برسد که دیگر ادامه‌ی بافت مشکل باشد، کار پایین کشی را انجام می‌دهند.

کار پایین کشی را به دو دلیل انجام می‌دهند:

- ادامه بافت راحت شود.
 - بافنده به فرش تسلط داشته باشد تا کمر و دست‌هایش آسیب نبیند.
- وسایل لازم برای پایین کشی: آچار، ماژیک و قیچی

مراحل پایین کشی

- اول و آخر چله کشی را با ماژیک روی سردار و زیردار علامت بزنید، تا بعد از پایین کشی، جای چله‌ها مشخص باشد.

پایین کشی

- به کمک قیچی، پودهای کلفت را که به راست رو و چپ رو بسته شده اند، ببرید. البته این عمل در صورتی انجام می‌شود که گبه بدون شیرازه بافی باشد.

- به کمک آچار، پیچ‌های روی سردار را به اندازه ای شُل کنید که قالی راحت حرکت کند.
- میله‌ی هاف را به پایین فشار دهید و قالی را تا اندازه‌ای که به آن مسلط باشید، به پشت ببرید.

- چله‌ها را مرتب کنید و روی علامت‌هایی که قبلاً مشخص کرده‌اید قرار دهید.
- با آچار، پیچ‌ها را سفت کنید تا چله‌ها سفت شوند.

۱- به گروه‌های سه نفری تقسیم شوید و عمل پایین‌کشی را برای قالی‌هایی که ارتفاع آن‌ها زیاد شده است، انجام دهید. سپس با راهنمایی مربی کار خود را بررسی کنید.

درس هجدهم

بریدن فرش از دار

بریدن فرش از دار

بعد از این که بافت قالی تمام شد، باید از روی دار بریده شود، تا برای فرش کردن اتاق و جاهای دیگر قابل استفاده شود.

قبل از چیدن قالی، ابتدا باید فعالیت‌هایی را که موقع شروع بافت قالی انجام داده‌اید، در پایان بافت قالی هم به صورت برعکس تکرار کنید. به این صورت که اول گلیم بافی و بعد زنجیره بافی را انجام دهید و به شرح زیر بریدن قالی را انجام دهید.

وسایل مورد نیاز: آچار، خط‌کش و قیچی.

مراحل انجام کار

۱- روی ریشه‌ها را به فاصله‌ی ۱۰ سانتی‌متر تا گلیم بافی پایان کار، علامت بگذارید و خطی بکشید.

۱۰ سانتی‌متر

بریدن فرش از دار

- ۲- به کمک آچار پیچ‌ها را شل کنید، تا چله‌ها کمی آزاد شوند.
- ۳- با استفاده از قیچی از سمت راست شروع به چیدن چله‌ها کنید. در مرحله‌ی اول چله‌های قسمت اول، وسط و آخر را نچینید و بقیه‌ی چله‌ها را بچینید.
- اگر این موضوع را رعایت نکنید، فشار زیادی به قالی وارد می‌آید و یک طرف آن کج می‌شود.
- ۴- اکنون بقیه‌ی چله‌ها را بچینید.

- ۵- بعد از پایین آوردن قالی از روی دار، آن را تمیز کنید، نخ‌های اضافی را ببرید و گرد و غبار آن را بگیرید.
- اگر لازم بود، قبل از استفاده از قالی آن را بشویید.

۱- قبل از بریدن قالی، باید چله‌ها را شل کنید تا کمی آزاد شود.

غلط

صحیح

۲- برای بریدن چله‌ها باید به فاصله‌ی سانتی‌متر، تا گلیم بافی پایان کار را علامت گذاشت.

۳- هنگام بریدن قالی، باید بریدن چله‌ها را در دو مرحله انجام داد، تا قالی

نشود.

- از قالی بافته شده در کارگاه کلاس خود عکس بگیرید و روی تابلو کلاس بچسبانید .

درس نوزدهم

به کارگیری اصول اقتصادی و بهره‌وری

صنایع دستی نشان‌دهنده‌ی فرهنگ و هنر هر کشوری است. یکی از صنایع دستی معروف کشور ما، قالی بافی است. کار بافندگان قالی، در حفظ این هنر از اهمیت خاصی برخوردار است. به‌طور کلی صنایع دستی و به‌خصوص تولید فرش دست باف، با توجه به اثرات اشتغال‌زایی آن برای بافندگان فرش، هم می‌تواند در اقتصاد و افزایش درآمد کشور اثرات مثبتی داشته باشد. و هم موجب حفظ این هنر با ارزش شود.

از جمله ویژگی‌های خاص حرفه‌ی قالی بافی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد :

- سرمایه‌ی زیادی نیاز ندارد.
 - بافت قالی تقریباً ساده است و به آموزش فنی وسیع احتیاج ندارد.
 - ایجاد اشتغال می‌کند.
 - قالی قابل صادرات است و فروش آن به اقتصاد خانواده و کشور کمک می‌کند.
- حرفه‌ی سنتی قالی بافی در شهرهای مهمی مثل کاشان، تبریز، اراک، کرمان، همدان، اصفهان، مشهد و قم دارای اهمیت بسیار زیادی است. در ارتباط با هنر قالی بافی، رشته‌های دیگری مانند طراحی نقشه‌ی فرش، رنگرزی، رفوگری و ... وجود دارند.
- شما دانش آموزان عزیز نیز با یادگیری این حرفه می‌توانید در کارگاه‌های قالی بافی کار کنید و یا به خود اشتغالی بپردازید؛ یعنی در خانه خود فرش بیافید و با فروش آن کسب درآمد کنید.
- در طول کسب و کار، شما علاوه بر آشنایی با فنون کار قالی بافی، با مسایل دیگری نیز آشنا می‌شوید؛ به عنوان نمونه :

- مکان خرید وسایل و مواد اولیه قالی بافی مانند دار، پشم و ...؛
- قیمت وسایل و مواد مورد استفاده؛
- قیمت تقریبی قالی بافته شده؛
- نحوه‌ی عرضه آن برای فروش؛
- میزان بهره‌وری کار.

زمینه‌های اشتغال در بازار کار فرش دستباف

همان‌گونه که در صفحه‌ی قبل مطالعه کردید صنعت فرش در ایران ظرفیت بالایی برای ایجاد شغل دارد. شما در این درس با برخی مشاغل این صنعت آشنا می‌شوید.

۱- بافنده‌ی فرش در کارگاه خوداشتغالی

۲- طراحی نقشه‌های فرش دستباف

۳- کارگاه‌های تولیدی فرش دستباف

۴- تعاونی‌های فرش دستباف

۵- شستشوی فرش دستباف

۶- تعمیر (رفوگری) فرش دستباف

۷- فروش فرش دستباف

۸- بازار فرش ایرانی در کشورهای خارجی

۱- در مورد مکان‌های خرید وسایل و مواد اولیه کارگاه قالی‌بافی تحقیق کنید و آدرس دو مرکز را بنویسید.

۲- در مورد قیمت وسایل و مواد زیر تحقیق کنید :

● قلاب تومان

● یک کیلو پشم تومان

● قیچی تومان

۳- قیمت تقریبی یک فرش بافته شده در کارگاه تومان

۴- با دوستان خود صحبت کنید که چرا بافت قالی می‌تواند به کسب درآمد منجر شود؟

